

Dabas aizsardzības
pārvalde

JŪRĀ ZIEMOJOŠO ŪDENSPUTNU AVIO UZSKAITES

Gala atskaite par 2023. gadu

saskaņā ar 2021. gada 14. decembra līgumu Nr. 7.7/574/2021,

kas noslēgts starp Dabas aizsardzības pārvaldi un

Latvijas Ornitoloģijas biedrību

par monitoringa veikšanu

Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas ietvaros

Atskaiti sagatavoja:

Ainārs Auniņš

Latvijas Ornitoloģijas biedrība

Rīga, 2023

Saturs

Saturs	2
IEVADS	3
1. Darba mērķi un uzdevumi	4
2. Materiāls un metodes	5
2.1. Monitoringa maršruti un transekti	6
2.2. Datu analīze	6
3. Rezultāti un analīze	7
3.1. Maršrutu skaits un ģeogrāfiskais pārklājums	7
3.2. Ziemejošo ūdensputnu populāciju izvietojums uzskaišu maršrutos 2022/2023. gada ziemā	9
3.2. Putnu populāciju lieluma izmaiņu tendences kopš 2014. gada	24
3.3. Putnu populāciju lieluma izmaiņu tendences kopš 2012. gada	26
4. Ieteikumi monitoringa metodikas uzlabošanai	27
5. Pateicības	28
6. Literatūra	28
PIELIKUMI	29
1. pielikums. Atšķirības avio uzskaišu maršrutos un uzskaišu metodikā no 2014. līdz 2023. gadam	29
1.1. Monitoringa maršruti un transekti	29
1.2. Metodiskās atšķirības starp pašreizējo metodiku un avio uzskaitēm “Gorwind” un “Marmoni” projektos.	31
2. pielikums. Ziemejošo ūdensputnu populāciju lieluma izmaiņu tendences avio uzskaišu maršrutos no 2014. līdz 2023. gadam	33
3. pielikums. Ziemejošo ūdensputnu populāciju indeksu un to reprezentativitātes rādītāju izmaiņas aviouzskaišu maršrutos no 2014. līdz 2023. gadam	34
4. pielikums. Ziemejošo ūdensputnu populāciju lieluma izmaiņu tendences avio uzskaišu maršrutos no 2012. līdz 2023. gadam	41
5. pielikums. Ziemejošo ūdensputnu populāciju indeksu un to reprezentativitātes rādītāju izmaiņas aviouzskaišu maršrutos no 2012. līdz 2023. gadam, izmantojot 2 novērotāju platformu.	42
6. pielikums. Nepublicejamā daļa. Aviouzskaišu 2023. gada lidojumu GPS <i>tracklog</i> dati.	49
7. pielikums. Nepublicejamā daļa. Aviouzskaišu 2023. gada putnu novērojumi	49
8. pielikums. Nepublicejamā daļa. Uzskaišu maršrutu *shp dati	49

IEVADS

Jūrā ziemojošo ūdensputnu aviouzskaites kā Bioloģiskās daudzveidības monitoringa Fona monitoringa aktivitāte tiek īstenota kopš 2016. gada, kad tika veikta pilna uzskaitē Latvijas teritoriālajos un EEZ ūdeņos. Iepriekš ziemojošo ūdensputnu aviouzskaites veiktas projektu ietvaros, kas aptvēra Rīgas līci un Baltijas jūras sēkļus uz ziemeļaustrumiem no Ventspils.

2018./2019. gada ziemā uzsākta ikgadēja monitoringa programmas īstenošana, kad pirmoreiz veiktas t.s. indeksa uzskaites un veikta putnu uzskaitēs iegūto datu apstrāde un analīze. Indeksa uzskaites veiktas arī 2019./2020. gada ziemā, 2021./2022. gada ziemā un 2022./2023. gada ziemā, bet pilnā uzskaitē 2020./2021. gada ziemā. Lai pagarinātu laika rindu, datu analīzē iekļauti arī dati no GORWIND un MARMONI projektos notikušajām uzskaitēm Rīgas līcī un Irbes šaurumā (2011./2012. un 2013./2014. gadu ziemas).

Vāka foto: melnkakla gārgale (*Gavia arctica*) lidojumā. Autors – Ainārs Auniņš

1. Darba mērķi un uzdevumi

Jūrā ziemojošo ūdensputnu avio uzskaišu mērķis ir sekot līdzi to Latvijas jūras ūdeņos ziemojošo putnu sugu populāciju lieluma un teritoriālā izvietojuma izmaiņām, kuras iespējams konstatēt standartizētās avio uzskaitēs.

Šī mērķa sasniegšanai izvirzīti sekojoši uzdevumi:

- nodrošināt uzskaišu veicējus ar nepieciešamajiem kartogrāfiskajiem materiāliem un nepieciešamo inventāru atbilstoši metodikai,
- ik gadu ziemas periodā veikt ziemojošo ūdensputnu aviouzskaites iepriekš definētos uzskaišu maršrutos,
- veikt uzskaišu laikā iegūto ziņojumu dešifrēšanu un sasaistīšanu ar lidojumu GPS datiem,
- veikt iegūto datu ievadīšanu datubāzē,
- veikt iegūto datu analīzi.

Avio uzskaites šīs programmas ietvaros uzsāktas 2015./2016. g. ziemā, kad aptverta visu Latvijas teritoriālo un EEZ ūdeņu akvatorija. Pēc korekcijām uzskaišu metodikā 2017. gadā paredzēta ikgadēja avio uzskaišu veikšana daļā maršrutu (indeksa uzskaites), vienlaikus samazinot pilno uzskaišu veikšanas frekvenci no “katru otro gadu” uz “reizi sešos gados”. 2018./2019. gada ziema bija pirmā, kad veiktas indeksa uzskaites. 2019./2020. gada ziemā bija plānota pilna uzskaitē vienlaikus ar citām Baltijas jūras valstīm, tomēr laika apstākļi neļāva to īstenot. Saskaņojot ar DAP, tika nolemts pilnās uzskaites vietā veikt indeksa uzskaites, bet pilno uzskaiti pārcelt uz 2020./2021. gada ziemu. 2022./2023. gada ziemā papildus indeksa uzskaitēm bija plānots aptvert arī LIFE REEF projekta izpētes teritorijas. Daļa šo maršrutu sakrīta ar standarta monitoringa maršrutiem, bet daļa tikai izvietoti starp tiem augstāka datu blīvuma iegūšanai. Tādējādi šīs programmas ietvaros iegūtās ikgadējās datu laika sērijas joprojām ir īsas (5 ziemas).

Pēc līdzīgas metodikas dati ziemas periodā tikuši vākti iepriekš:

- ESTLAT programmas projektā “Gorwind” (2011./2012.g. ziemā¹; aptverts tikai Rīgas līcis un daļa Irbes šauruma);
- LIFE+ programmas projektā “Marmoni” (2013./2014.g. ziemā², aptverts tikai Rīgas līcis, Irbes šaurums un sēkļi uz ZR no Ventspils).

Šī atskaite aptver 2012.-2023. gada periodu un tās ietvaros veikta putnu populāciju tendenču analīze par 11 gadu periodu, izmantojot 8 uzskaišu gadu datus. Lai arī 11 gadu periods ir pietiekams, lai vērtētu sugu populāciju īstermiņa pārmaiņas, jāņem vērā, ka laika rinda šī perioda sākumā ir visai nepilnīga. Jāņem vērā, ka pastāvēja atsevišķas metodiskās un būtiskas telpiskās pārklājuma atšķirības “Gorwind” un “Marmoni” projektos veiktajās uzskaitēs, kas apgrūtina datu analīzi. Šajā laika periodā mainījusies arī novērotāju pieredze, kas varēja atstāt ietekmi uz uzskaišu rezultātiem. Tādēļ atskaitē dotās populāciju pārmaiņu tendences izmantojamas ļoti piesardzīgi, ņemot vērā neskaidrības elementu, ko tās satur. Populāciju indeksu aprēķinos kā bāzes (t.i. atskaites) gads izmantots 2016. gads, kurš raksturo 2015./2016. g. ziemu. Gads izvēlēts, tādēļ ka tajā veikta pirmā pilnā uzskaitē un līdz tam arī novērotāji jau guvuši nozīmīgu jūras putnu aviouzskaišu pieredzi. Bāzes gada izvēle

---

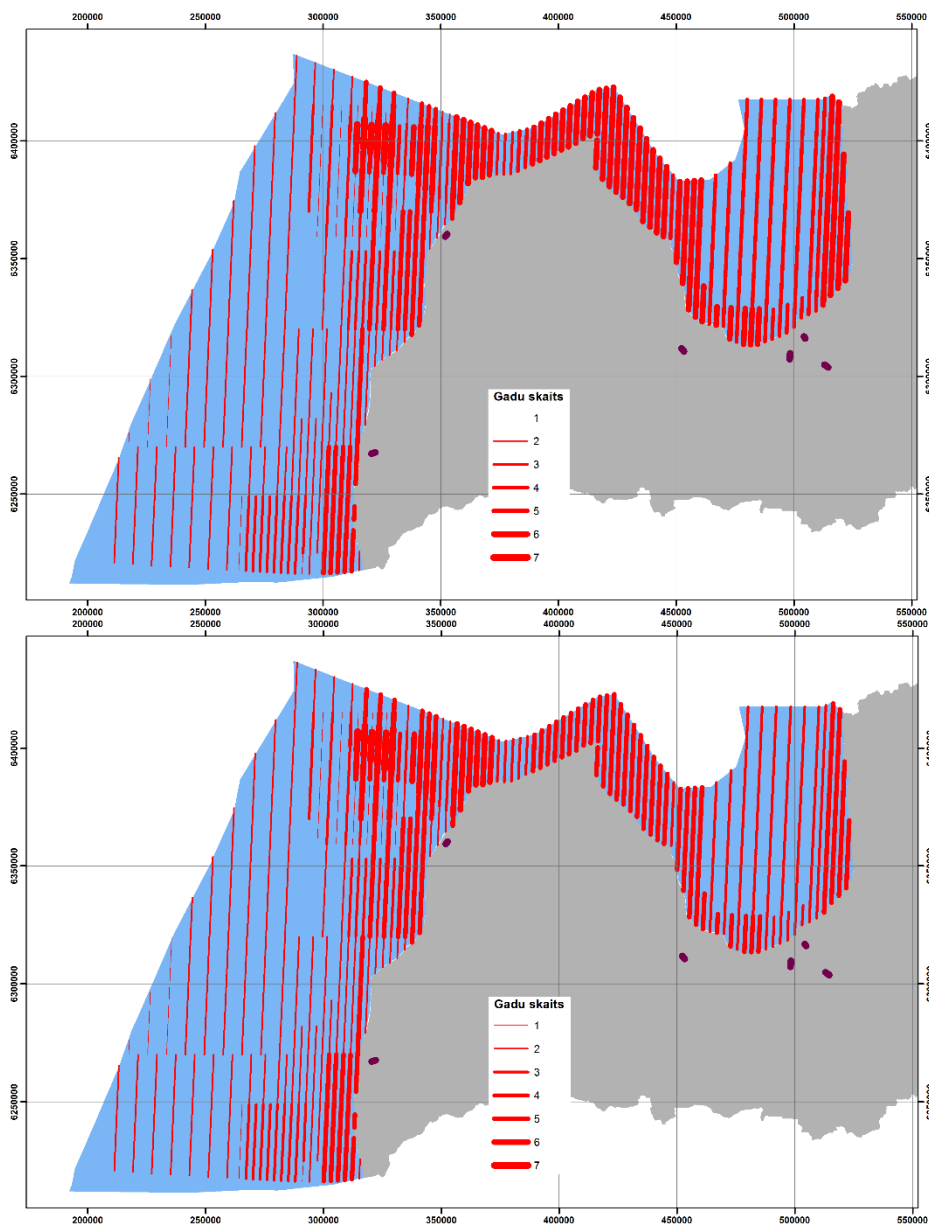
¹ Šī projekta laikā aviouzskaites veiktas dažādās sezonās, ne tikai ziemā, bet to dati nav izmantojami datu analīzei šajā programmā.

² Šī projekta laikā aviouzskaites veiktas dažādās sezonās kopš 2011. gada, ne tikai norādītajā ziemā, bet to dati nav izmantojami datu analīzei šajā programmā.

neatstāj ietekmi uz populācijas pārmaiņu tendences klasifikāciju vai tās slīpnes vērtību, bet atstāj ietekmi uz absolūtajām populāciju indeksu vērtībām. Šajā gadījumā visi populāciju indeksi raksturo attiecīgā gada populāciju salīdzinājumā ar populāciju 2015./2016. gada ziemā.

2. Materiāls un metodes

Detalizēta putnu uzskaišu veikšanas metodika (Auniņš, 2017) pieejama Dabas aizsardzības pārvaldes mājaslapā (saite uz [metodiku](#)), tādēļ tā netiek dublēta šajā darbā. Tai atbilstoši veikti visi lauka un kamerālie darbi. Tā kā datu analīzē papildus monitoringa ietvaros iegūtajiem datiem tiek izmantoti arī dati no “Marmoni”, “Gorwind” un “LIFE REEF” projektiem, 1. pielikumā aplūkotas atšķirības maršrutos starp monitoringā plānotajiem un šajos projektos izmantotajiem, kā arī nozīmīgākās metodiskās atšķirības ar “Marmoni” un “Gorwind” projektiem.

1. attēls. Uzskaišu gadu skaits ziemojošo ūdensputnu monitoringa transektēs jūrā, ņemot vērā arī “Marmoni” un “Gorwind” uzskaites, izmantojot datus ar 2 novērotāju konfigurāciju (augšā) un 3 novērotāju konfigurāciju (apakšā).

2.1. Monitoringa maršruti un transekti

Datu analīzei pieejamo gadu skaits katrā no transektēm redzams 1. attēlā, attiecīgi izmantojot 2 novērotāju konfigurāciju (augšā) un 3 novērotāju konfigurāciju (apakšā). Skat. tālāk 2.2. apakšnodaļu par abu novērotāju konfigurācijas nepieciešamību.

2.2. Datu analīze

Putnu sugu populāciju indeksu un to izmaiņu būtiskuma aprēķināšanai izmantota TRIM (*TRends and Indices for Monitoring data*) programmatūra (Pannekoek and van Strien, 2007; van Strien et al., 2004, 2001). TRIM izmanto Puasona regresiju (t.s. loglineāros modeļus). Programmas pamatmodelis ir šāds:

$$\ln \mu_{ij} = \alpha_i + \gamma_j, \quad (1)$$

kurā α_i parāda uzskaites vietas (transektes) ietekmi, bet γ_j – gada ietekmi uz naturālo logaritmu no sagaidāmās uzskaites vērtības μ_{ij} . Trūkstošie uzskaišu dati (ja uzskaitē attiecīgajā transektē kādos no gadiem nav notikusi) tiek aprēķināti, izmantojot novērojumus visos pārējos parauglaukumos attiecīgajā gadā.

Izmaiņu tendences (S) raksturošanai izmatots multiplikatīvās slīpnes koeficients: ja $S > 1$, populācija palielinās, ja $S < 1$ – tad samazinās. Koeficients S tiek uzskatīts par būtiski atšķirīgu no 1, ja pēdējais atrodas ārpus tendences 95% varbūtības intervāla. Varbūtības intervāla (CI) augšējā un apakšējā robeža tika aprēķināta pēc formulas:

$$CI = S \pm 1.96 SE, \quad (2)$$

kur S – izmaiņu tendence, SE – izmaiņu tendences standartklūda.

Lai klasificētu izmaiņu tendences, multiplikatīvās izmaiņu tendences rādītājs (S) tiek pārvērsts kādā no sekojošām kategorijām. Kategorija atkarīga no S vērtības un tā reprezentācijas intervāla (CI; 2. attēls):

Straujš pieaugums – pieaugums statistiski būtiski pārsniedz 5% gadā (pie šāda pieauguma populācija dubultojas 15 gadu laikā). Kritērijs: $SI_{ap} > 1,05$.

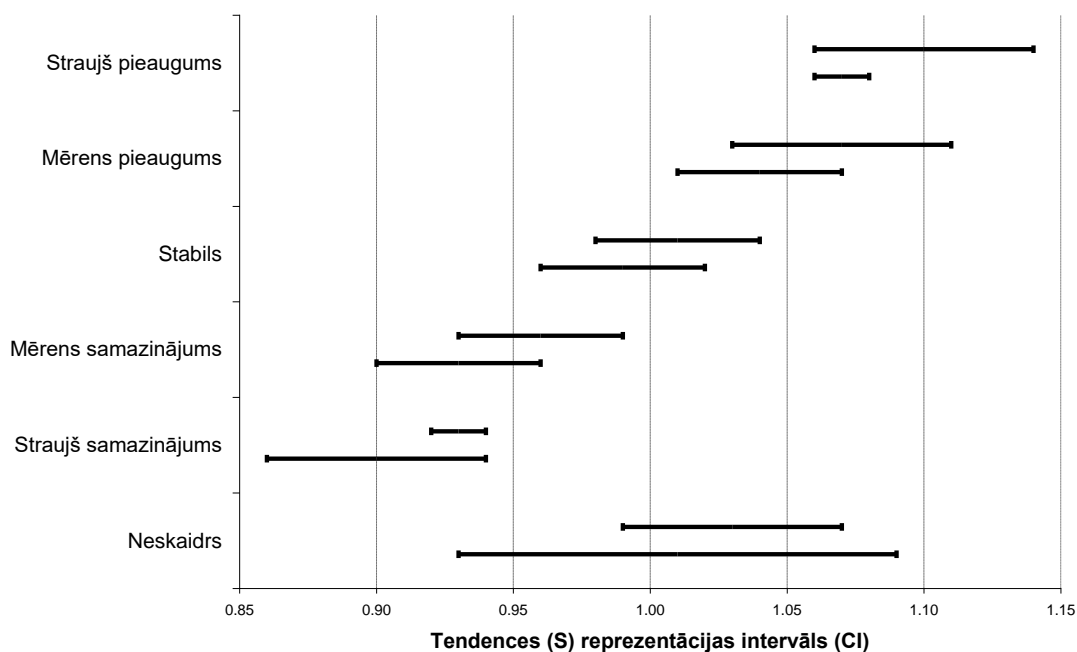
Mērens pieaugums – pieaugums ir statistiski būtisks, bet tas statistiski būtiski nepārsniedz 5% gadā. Kritērijs: $1 < SI_{ap} < 1,05$.

Stabils – ne pieaugums, ne samazinājums nav statistiski būtiski, bet ir skaidrs, ka izmaiņa nekādā gadījumā nerasniedz 5% gadā. Kritērijs: SI ietver 1, bet $SI_{ap} > 0,95$ un $SI_{au} < 1,05$.

Neskaidrs – ne pieaugums, ne samazinājums nav statistiski būtiski, bet nav skaidrs, vai izmaiņa sasniedz 5% gadā. Kritērijs: SI ietver 1, bet $SI_{ap} < 0,95$ vai $SI_{au} > 1,05$.

Mērens samazinājums – samazinājums ir statistiski būtisks, bet tas statistiski būtiski nepārsniedz 5% gadā. Kritērijs: $0,95 < SI_{au} < 1$.

Straujš samazinājums – samazinājums statistiski būtiski pārsniedz 5% gadā (pie šāda samazinājuma populācija sarūk uz pusi 15 gadu laikā). Kritērijs: $SI_{au} > 0,95$.

2. attēls. Trendu klasifikācijas principi.

Atšķirībā no tipiskas monitoringa datu kopas, kur novērojumi vismaz daļā transekšu ir veikti katru gadu, izmantotā aviouzskaišu datu kopa satur neregulārus (1 vai 2 gadu) pārtraukumus starp uzskaišu reizēm. Lai gan TRIM modelis dod aplēses arī šiem trūkstošajiem gadiem, tās nav izmantojamas kā pilnvērtīgas, un tas jāņem vērā iegūto populāciju indeksu interpretācijā.

Aviouzskaitēs novērošanas apstākļi bieži neļauj novērotos objektus noteikt līdz sugas līmenim, tādēļ tie tiek noteikti līdz tuvākajam iespējamajam līmenim, piemēram, “līdz sugai nenoteikta gārgale” *Gavia sp.* (kāda no gārgaļu sugām, visticamāk, brūnkakla vai melnkakla gārgale), “tumšpīle” (t.i. tumšā vai melnā pīle, *Melanitta sp.*) vai “sudrabkaija vai kajaks”. Tā kā līdz sugai nenoteikto putnu īpatsvars atsevišķās grupās ir diezgan nozīmīgs, papildus individuālu sugu populāciju izmaiņu analīzēm veiktas arī dažādos līmeņos apvienotu sugu grupu populāciju izmaiņu analīzes, kas labāk ļauj saprast sugu līmenī reģistrētās pārmaiņas.

3. Rezultāti un analīze

3.1. Maršrutu skaits un ģeogrāfiskais pārklājums

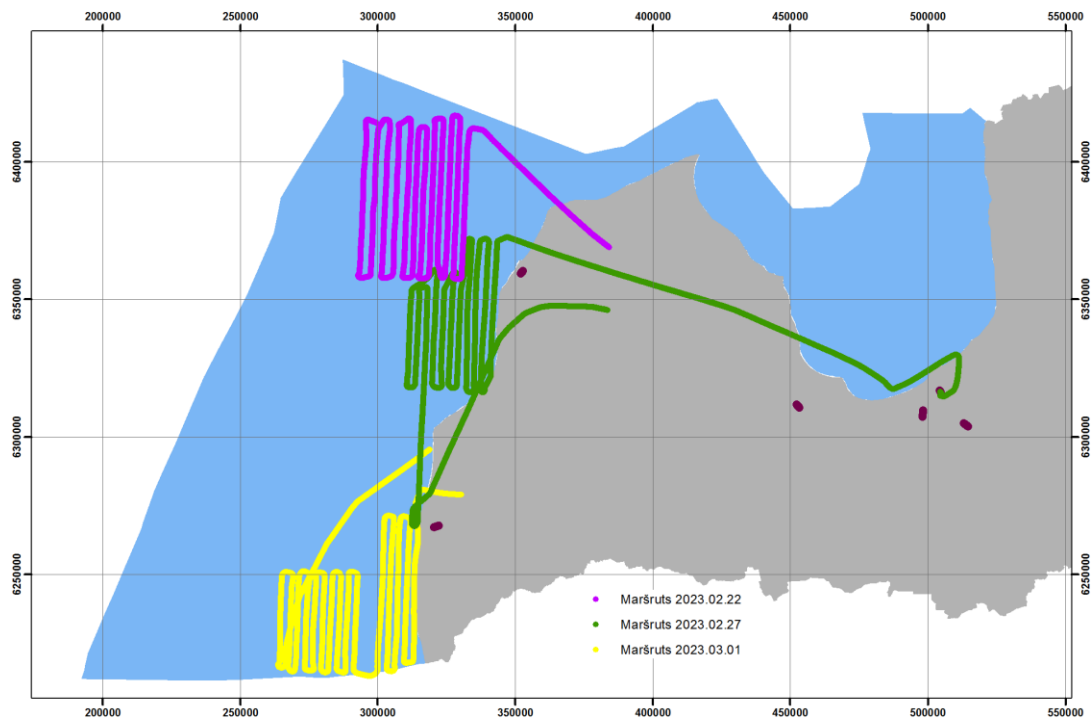
Ziemojošo ūdensputnu aviouzskaitēs 2023. gada februārī tika veikti visi transeksti, kas ietilpst REEF projektā un indeksa lidojumu 4. sesijā, kā arī daļa no indeksa lidojumu 3. sesijas (1. tabula). Slikto laika apstākļu Rīgas jūras līcī dēļ indeksa uzskaišu sesijas aptvertas mazākā apjomā kā plānots (grozījumi līgumā). Tādejādi 2022./2023. gada ziemas uzskaitē visi veiktie maršruti izvietojās Baltijas jūras atklātajā daļā esošos maršrutos, bet Rīgas jūras līcī un Irbes šaurumā esošajos maršrutos uzskaites nenotika (3. attēls). Kopumā veiktas 66 transektes (41 atsevišķā līnijā) Baltijas jūrā ar kopgarumu 1725 km.

1. tabula. Ziemojšo ūdensputnu aviouzskaitēs veikto lidojumu sesiju informācija.

Sesija	Transekšu skaits	Uzskaites datums	Novērotājs vietā nr.1	Novērotājs vietā nr.2	Novērotājs vietā nr.3
REEF 1 un daļa no indeksa 3. un 4. sesijas	36 (12)	22.02.2023	P. Daknis	A. Stīpniece	M. Zilgalvis
REEF 2 un daļa no indeksa 4. sesijas	12	27.02.2023	I. Dinsbergs	A. Stīpniece	V. Jaunzemis
REEF 3 un atlikusī daļa no indeksa 4. sesijas	18 (17)	01.03.2023	J. Ukass	A. Stīpniece	P. Daknis

Kopumā Latvijas ūdeņos (ieskaitot 2016. un 2021. gada pilnās uzskaites un uzskaites, kas ziemas sezonā veiktas “Marmoni” un “Gorwind” projektos, kā arī tajos “LIFE REEF” projekta maršrutos, kas nesakrīt ar monitoringa maršrutu tīklu) ir 211 transeksti ar kopgarumu 5835 km, par kuriem ir dati no 2 līdz 7 uzskaišu gadiem ar 2 novērotāju konfigurāciju, un tikpat arī ar 3 novērotāju konfigurāciju (1. attēls), tādējādi iespējams veikt trendu analīzi. Šie maršruti ļoti labi pārstāv Latvijas teritoriālos ūdeņus, t.sk. pilnībā aptver Rīgas līci un Irbes šaurumu, un gandrīz pilnībā arī EEZ ūdeņus izņemot 4 transektus šīs teritorijas DR daļā uz robežas ar Zviedrijas EEZ ūdeņiem. Gan divu, gan trīs novērotāju konfigurācijā visvairāk (7) laika punkti ir 6 transekciem Baltijas jūrā sēkļos uz rietumiem no Ovīšraga ar kopgarumu 82 km. Vēl 51 maršruts ar kopgarumu 1429 km 2 novērotāju konfigurācijā un 16 transeksti ar kopgarumu 358 km 3 novērotāju konfigurācijā apsekoti 6 reizes. Pavisam ir 60 transeksti ar kopgarumu 1986 km (visi Baltijas jūrā, neviens no tiem nav indeksa uzskaišu maršruts), par kuriem pieejami dati tikai no 2 laika punktiem (pilnajām uzskaitēm 2016. un 2021. gadā), kā arī 16 maršruti (visi Baltijas jūrā EEZ ūdeņos, par kuriem pieejami dati tikai no 1 uzskaites. No tiem tikai 3 iekļauti standarta maršrutu tīklā, bet pārējie ir LIFE REEF maršruti). Ņemot vērā relatīvi īsās laika rindas un labāk apsekoto maršrutu telpisko izvietojumu, **tendenču analīzes rezultāti ir jāizmanto piesardzīgi.**

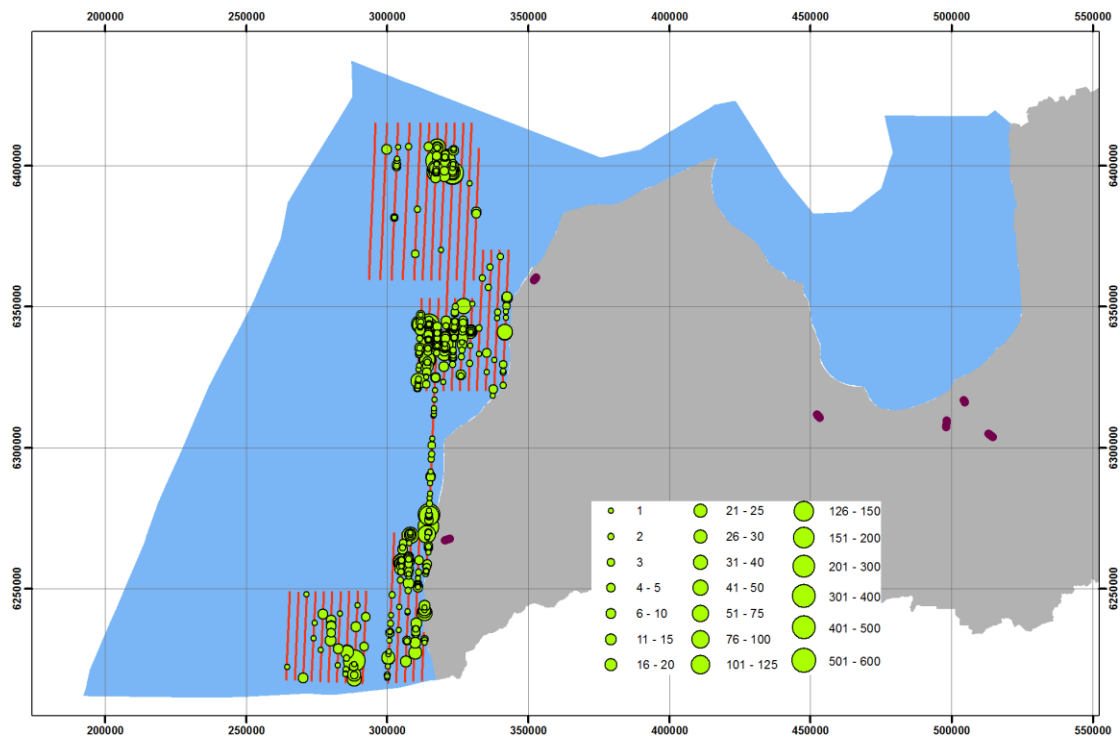

3. attēls. 2022./2023. gada ziemā veikto avio uzskaišu lidojumu maršruti.

3.2. Ziemujošo ūdensputnu populāciju izvietojums uzskaišu maršrutos 2022./2023. gada ziemā

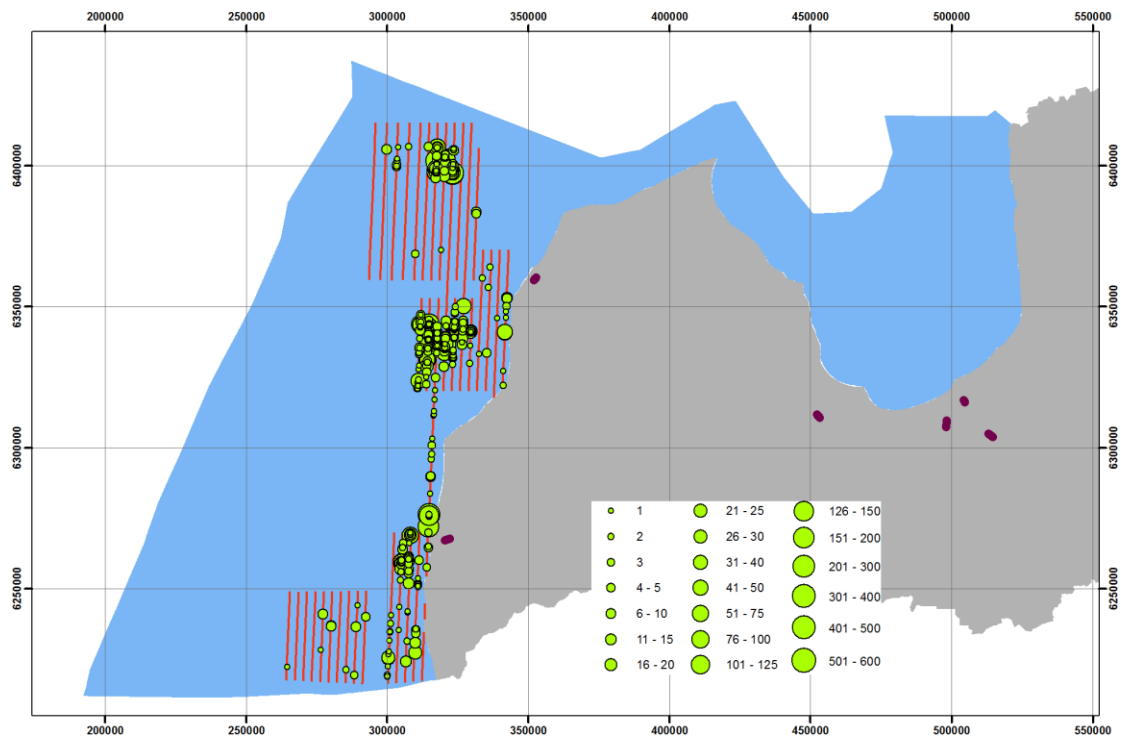
Aviouzskaišu laikā iegūti dati par dažādu ziemujošo ūdensputnu sugu un sugu grupu telpisko izvietojumu aviouzskaišu maršrutos 2022./2023. gada ziemā. Šo novērojumu izvietojums dots 4. līdz 28. attēlā.

Galvenās visu sugu pīļu un gauru koncentrēšanās vietas maršrutu aptvertajās Baltijas jūras daļās redzamas 4. attēlā. Tās lielākoties sakrīt ar iepriekšējo gadu uzskaitēs konstatētajām un vienīgā jaunā koncentrēšanās vieta atrodas LIFE REEF projekta trešā (dienvidu) teritorijā vietā, kas neietilpst indeksa uzskaišu maršrutos un arī bijusi vāji pārstāvēta ar standarta monitoringa maršrutiem. Tajos maršrutos, kuros uzskaites regulāri veiktas arī iepriekšējos gados, šķietamā izplatība nav nozīmīgi mainījusies. Regulāri (nu jau pēdējās 5 uzskaitēs) augstas ūdensputnu koncentrācijas reģistrētas Bezimjannij sēklī uz ZR no Ventspils, kas ir ārpus esošajām jūras aizsargājamajām teritorijām, bet ietilpst LIFE REEF izpētes (ziemeļu) teritorijā. **Šobrīd argumentu par labu esošās JAT paplašināšanai vai jaunas izveidei, lai iekļautu šo koncentrācijas vietu, ir pietiekami.** Izteikta ūdensputnu koncentrēšanās vērojama arī vidējā LIFE REEF izpētes teritorijā. Līdzīga koncentrēšanās reģistrēta arī 2016. un 2021. gada ziemā, kad veiktas pilnās uzskaites. Indeksa uzskaitēs maršrutu pārklājums šajā teritorijā ir neliels, tomēr arī 2020. gada ziemā transektos, kas šķērso šo teritoriju koncentrēšanās bija vērojama.

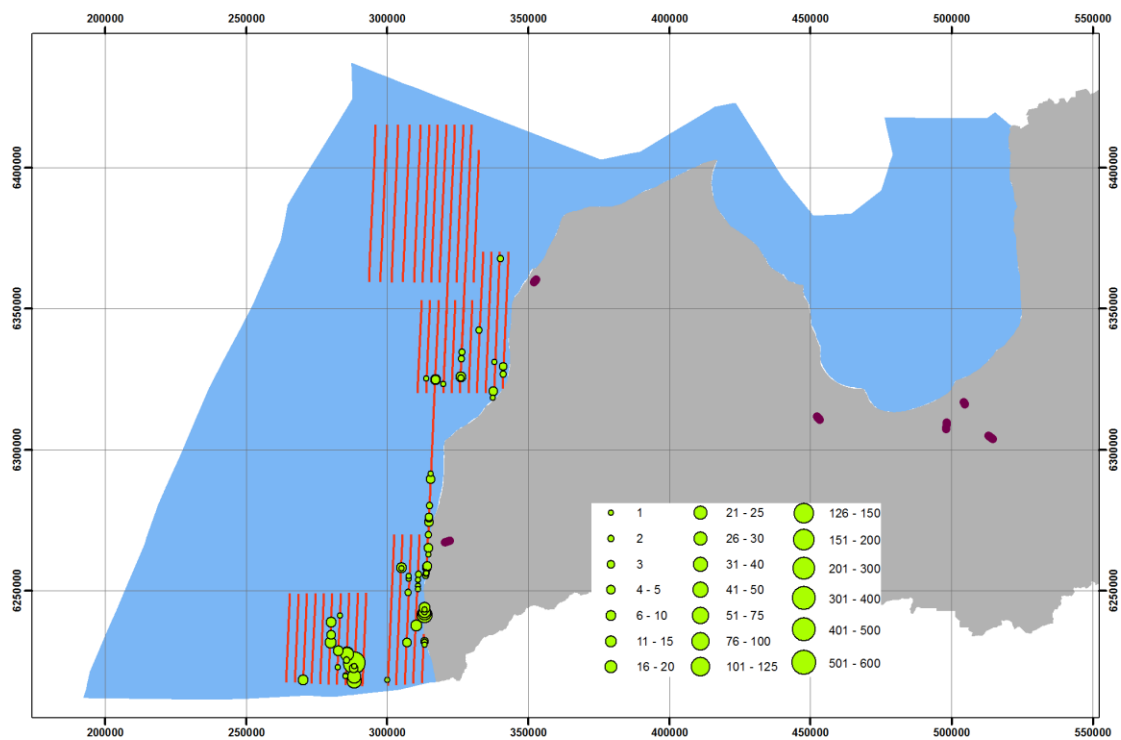

4. attēls. Visu pīļu un gauru, t.sk. līdz sugai nenoteikto novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

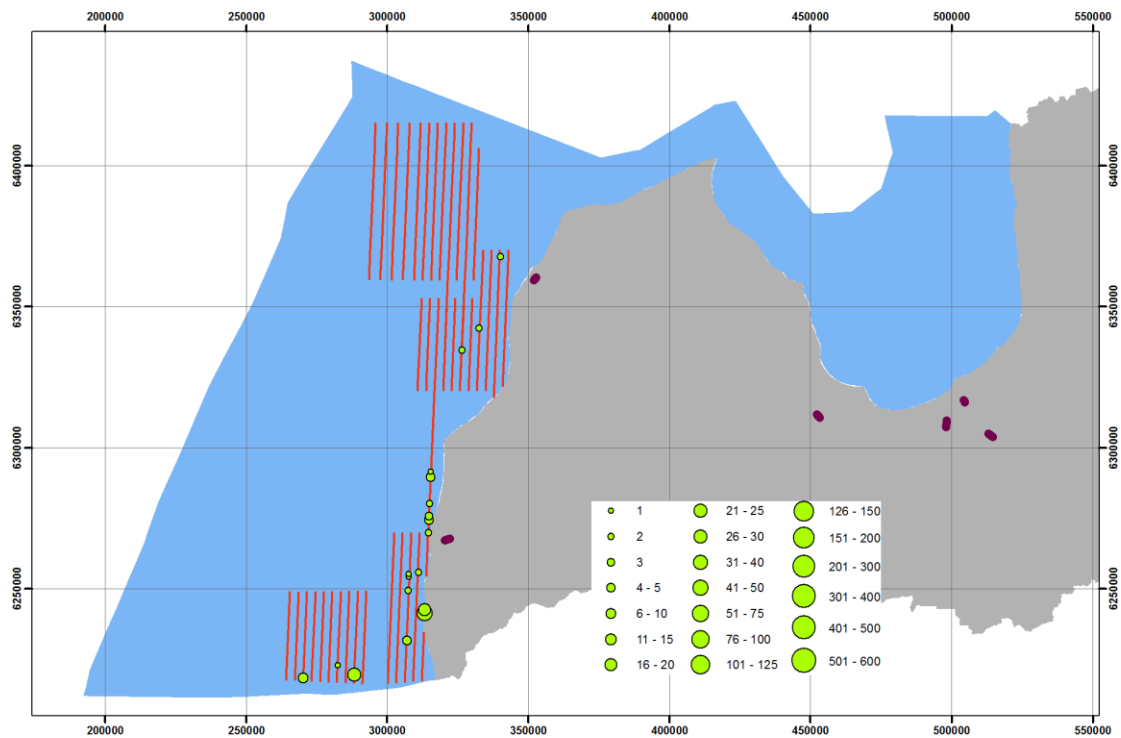
Līdzīgi kā iepriekšējos gados vērojamas nozīmīgas atšķirības globāli apdraudēto kākauļu (5. attēls) un tumšpīļu (melno un tumšo pīļu; 6. attēls) baru savstarpējā izvietojumā, īpaši saistībā ar LIFE REEF izpētes teritorijām. Raksturīgi, ka tumšpīles nav sastopamas sēkļos uz Z un ZR no Ventspils (Bezimjannij sēkī; LIFE REEF izpētes ziemeļu teritorija), kā arī lielākajā daļā vidējās LIFE REEF izpētes teritorijas, izņemot tās dienvidu un rietumu malas. Šajās vietās reģistrēti g.k. kākauļi. Šāda izplatība iezīmējas vairākus pēdējos gadus un tā atšķiras no iepriekš konstatētās. Tumšpīļu koncentrēšanās reģistrēta LIFE REEF izpētes dienvidu teritorijā (6. attēls), kas ir jauna vieta, jo iepriekšējās uzskaitēs šajā teritorijā tumšpīles konstatētas ļoti maz vai nav konstatētas vispār. Šajā teritorijā konstatēti arī kākauļi, bet tie neveido izteiktu koncentrāciju. Vairums šajā teritorijā reģistrēto bija melnās pīles (8. attēls). Tomēr jāņem vērā arī samērā lielais līdz sugai nenoteikto novērojumu skaits un abu sugu jauktie bari, kas apgrūtina izplatības iespējamo atšķirību novērtēšanu.

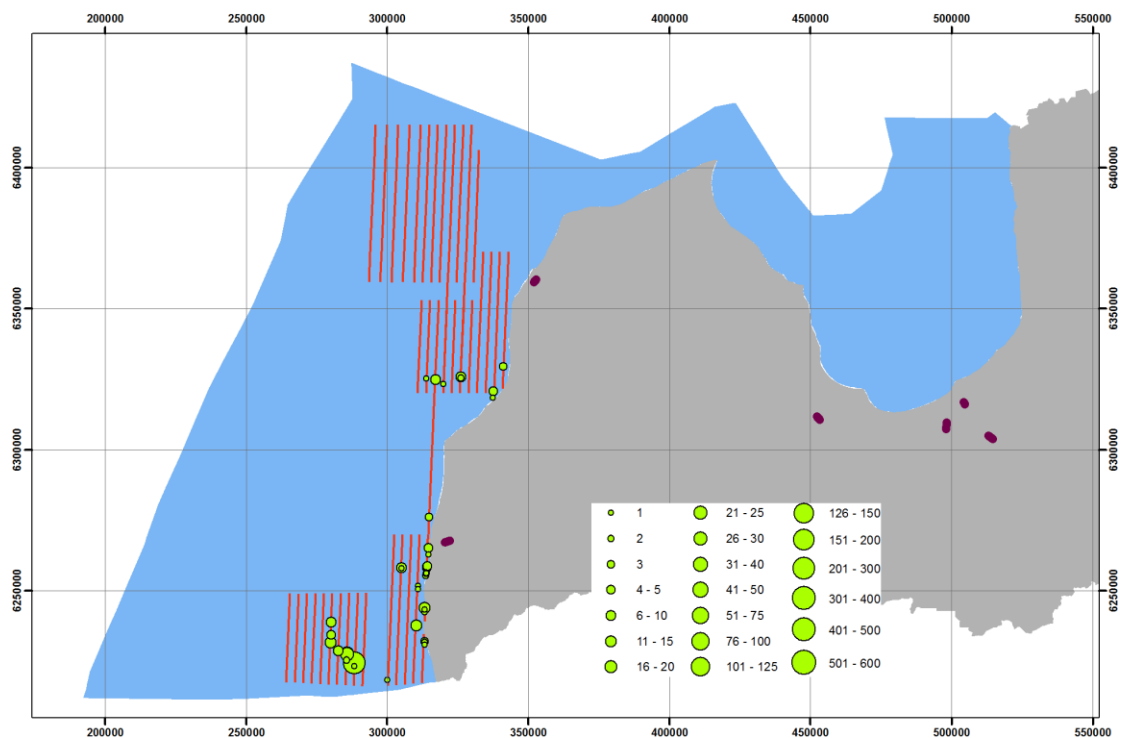
5. attēls. Kākauļa *Clangula hyemalis* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

6. attēls. Tumšpīļu (*Melanitta* sp.), t.sk. līdz sugai nenoteikto novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

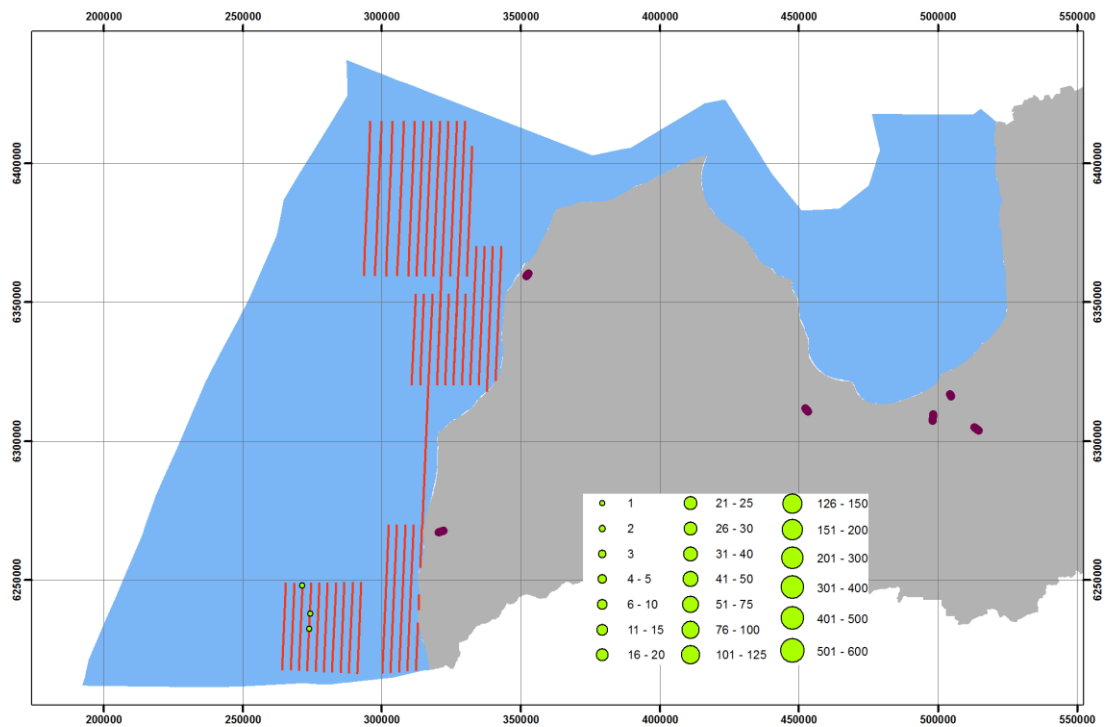

7. attēls. Tumšās pīles *Melanitta fusca* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

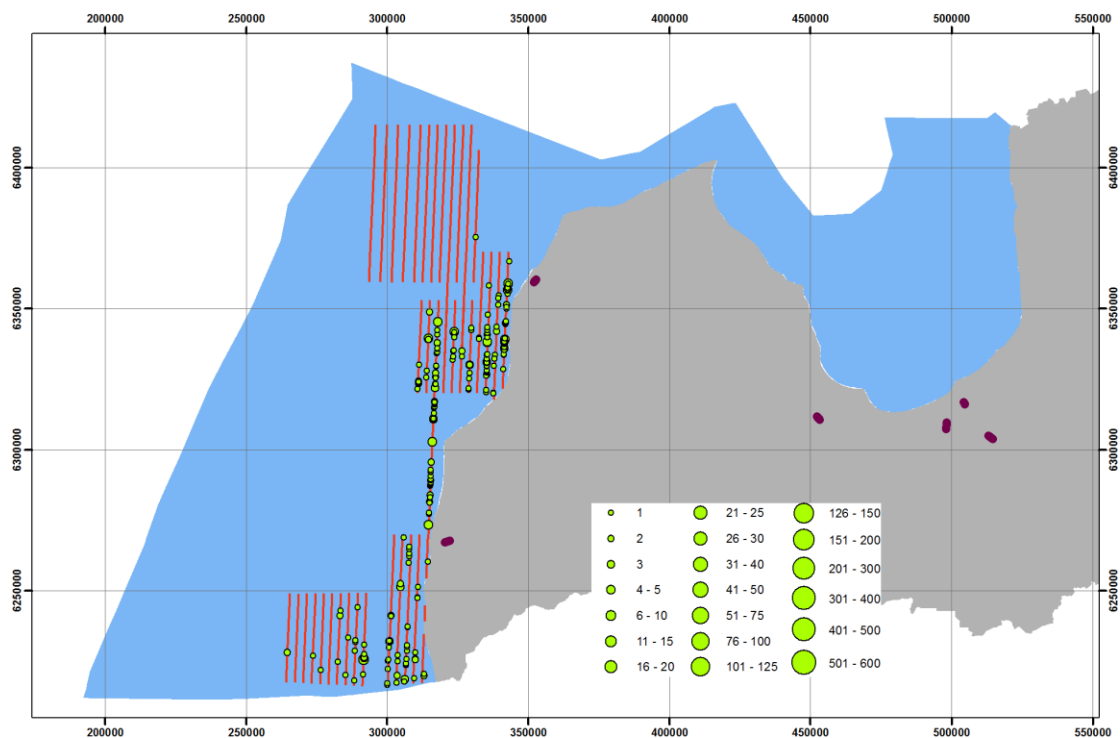

8. attēls. Melnās pīles *Melanitta nigra* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

2023. gadā nav reģistrēts neviens globāli apdraudēto Stellera pūkpīļu novērojums, bet globāli apdraudētā parastā pūkpīle reģistrēta trīsreiz – visi LIFE REEF projekta izpētes dienvidu teritorijā (9. attēls).

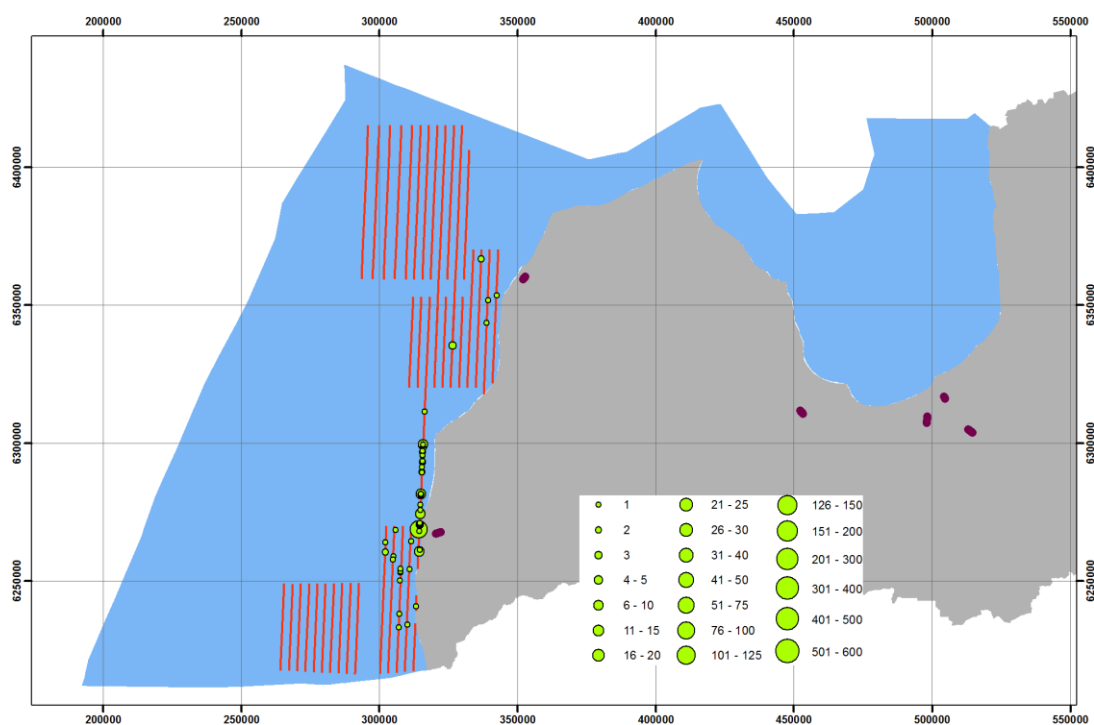
9. attēls. Parasto pūkpīļu *Somateria mollissima* novērojumu izvietojums aviouzskaīšu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

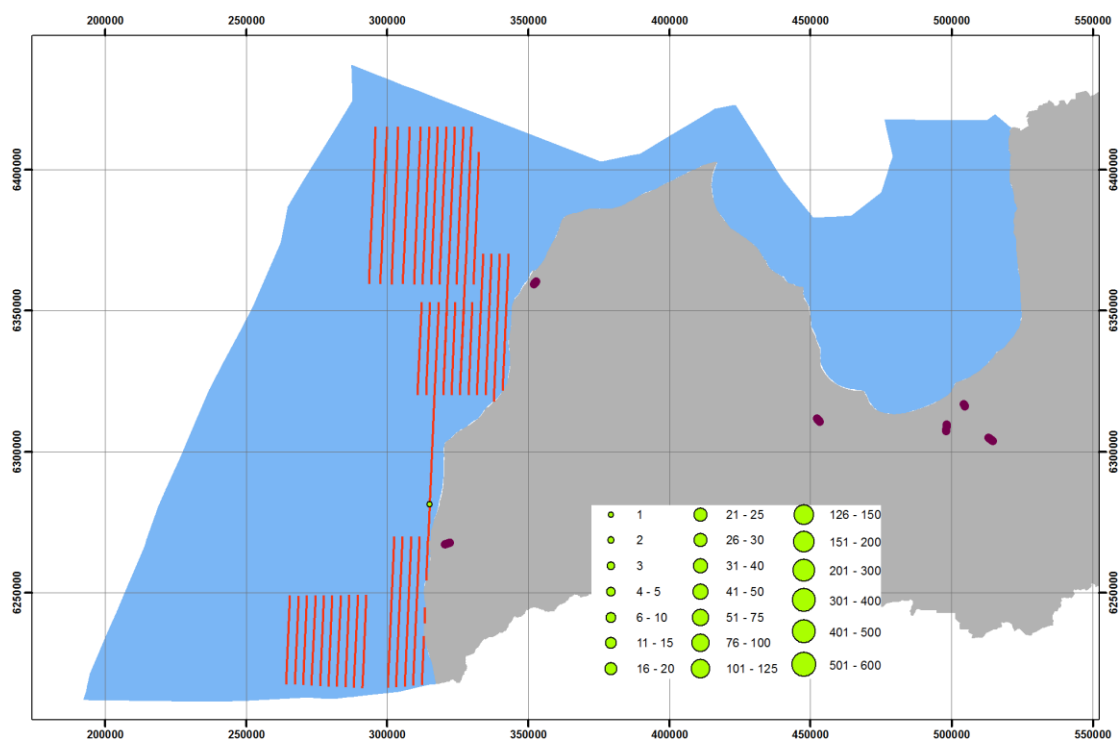
10. attēls. Gārģaļu *Gavia sp.* novērojumu izvietojums aviouzskaīšu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

Gārģales augstā blīvumā novērotas viscaur Baltijas jūrā teritoriālo ūdeņu zonā no Ventspils līdz Liepājai, samērā augstam blīvumam turpinoties arī tālāk uz dienvidiem līdz pat Lietuvas teritoriālajiem ūdeņiem. Samērā augsts gārģaļu blīvums reģistrēts LIFE REEF izpētes vidējā teritorijā un nedaudz zemāks arī dienvidu teritorijā, bet tikpat kā nav reģistrētas ziemeļu teritorijā.

Visvairāk jūraskraukļu novērojumu ir Baltijas jūrā iepretim Liepājas ostai un uz ziemeļiem un dienvidiem no tās (11. attēls).

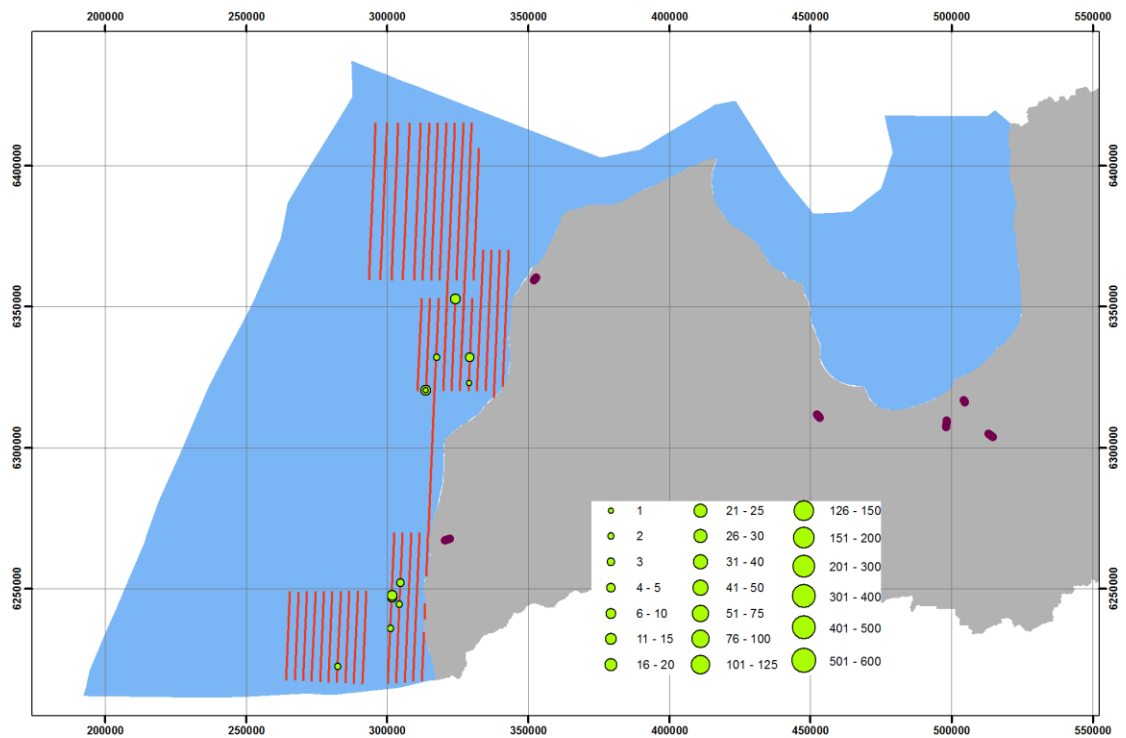

11. attēls. Jūraskraukļu *Phalacrocorax carbo* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

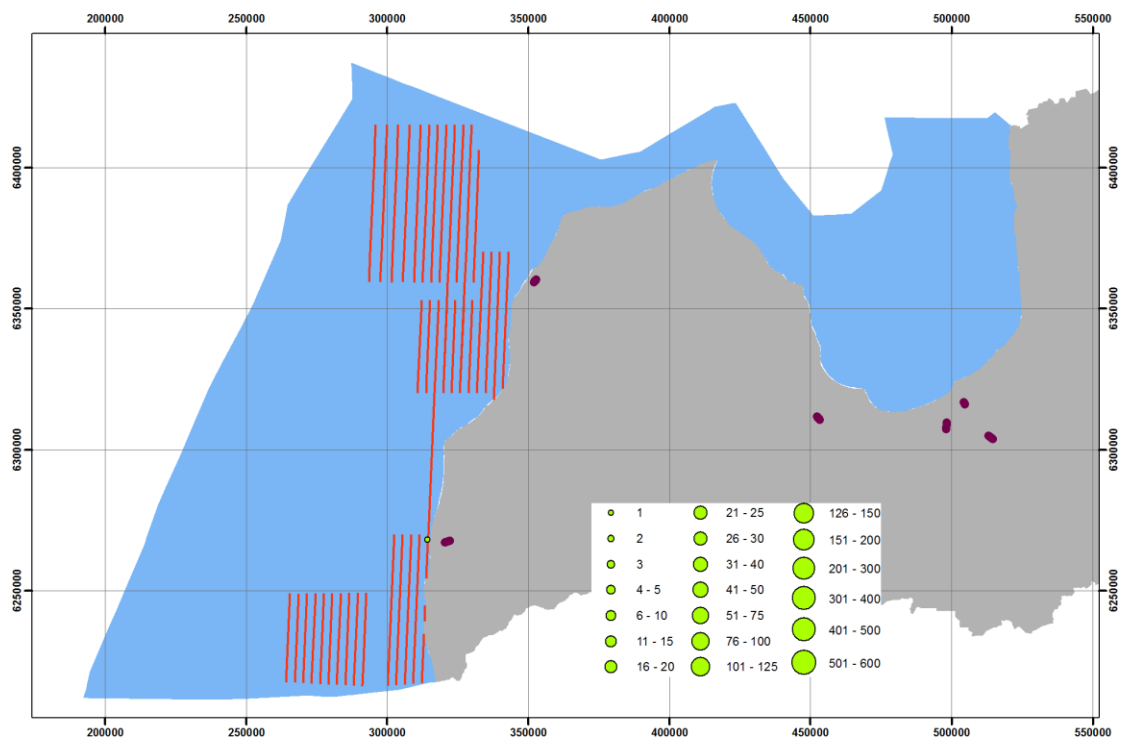
12. attēls. Cekuldūkura *Podiceps cristata* novērojuma izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

Vienīgais cekuldūkuru novērojums reģistrēts Baltijas jūrā uz Z no Liepājas (12. attēls). Tomēr jāņem vērā, ka dūkuri aviouzskaitēs ir ļoti grūti pamanāmi, tādēļ lielākoties paliek neregistrēti.

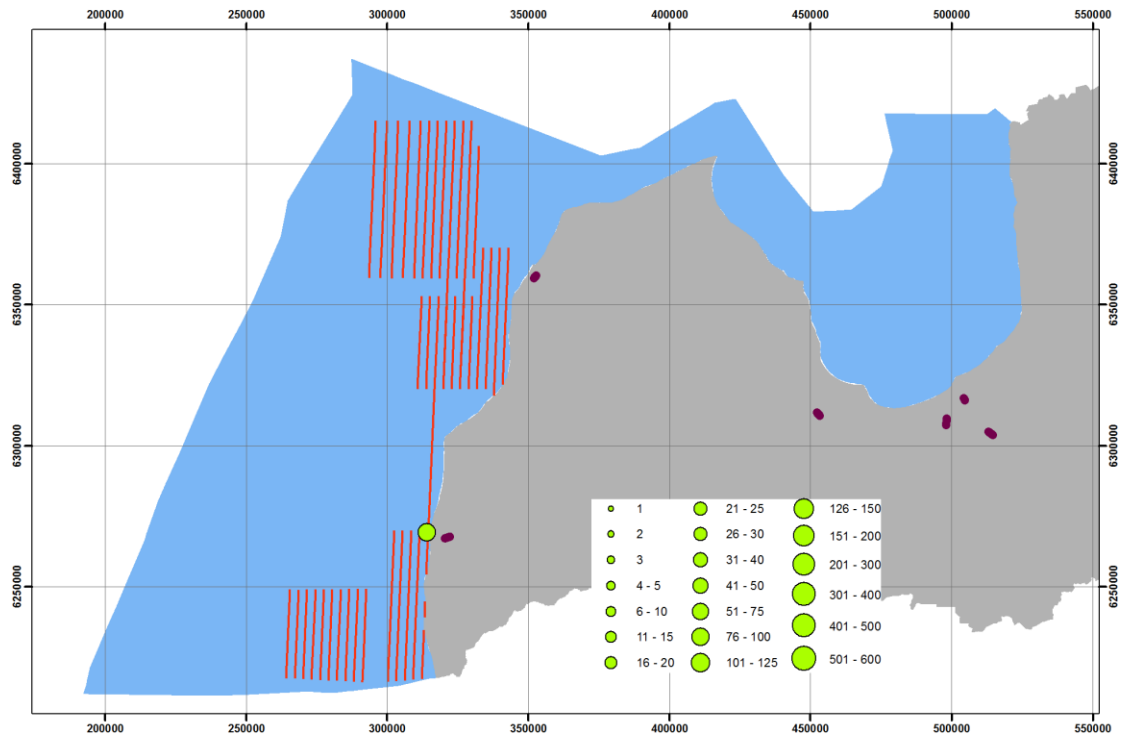
13. attēls. Gulbju *Cygnus sp.* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

Gulbju novērojumi (13. attēls) 2023. gada ziemā reģistrēti dažādās vietās Baltijas jūrā dažādos attālumos no krasta posmā no Ventspils līdz Lietuvas robežai. Gulbju skaits apsekotajos transektos šogad bijis lielāks nekā pilnajā uzskaitē 2021. gadā, bet līdzīgs kā 2016. gadā.

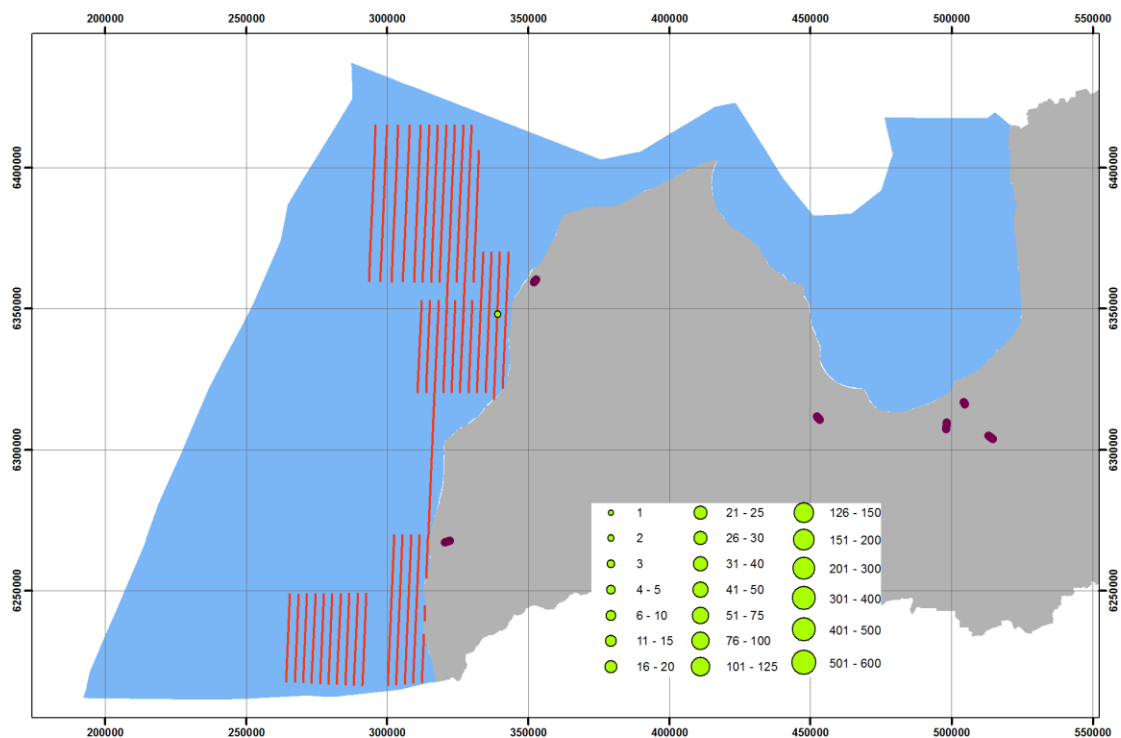

14. attēls. Peldpīļu *Anas sp.* (tikai meža pīles *Anas platyrhynchos*) novērojuma atrašanās vieta aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

Peldpīles (tikai meža pīle) novērotas tikai 1 vietā iepretim Liepājas ostai (14. attēls). Mazais skaits nav pārsteidzošs, jo piekrastes maršruti šī gada uzskaitēs tikpat kā nebija pārstāvēti. Atšķirībā no iepriekšējiem gadiem konstatētas arī cekulpīles (arī iepretim Liepājas ostai; 15. attēls).

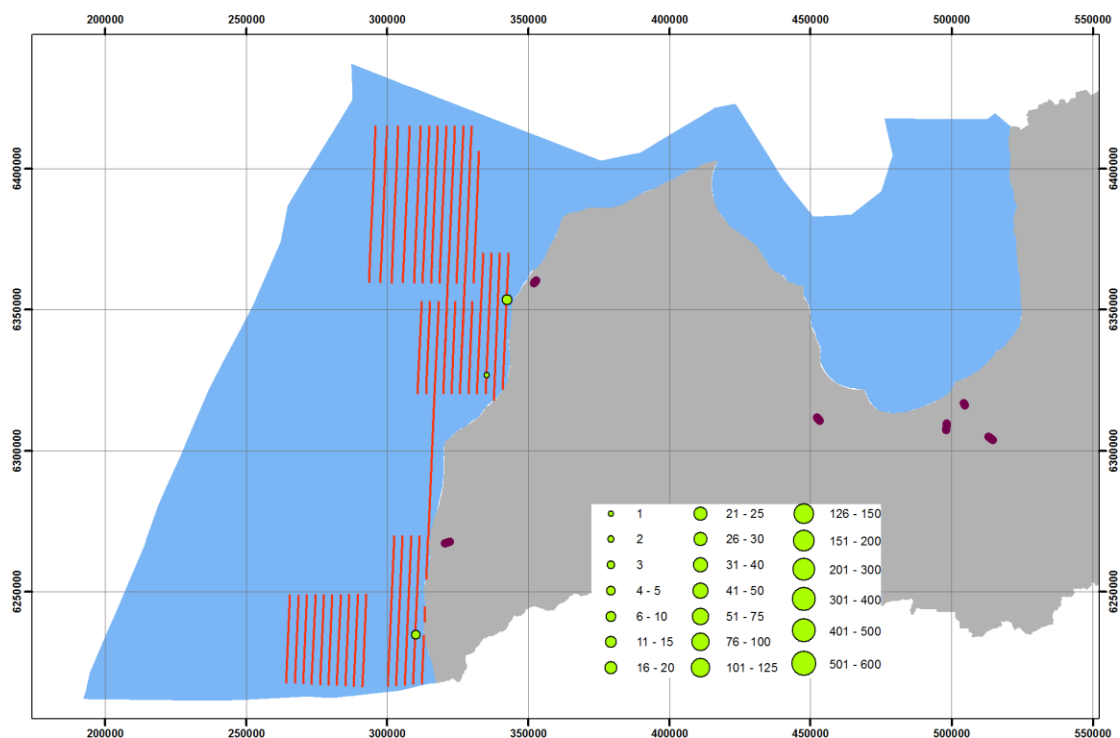
15. attēls. Cekulpīles *Aythya fuligula* novērojuma novietojums aviouzkaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

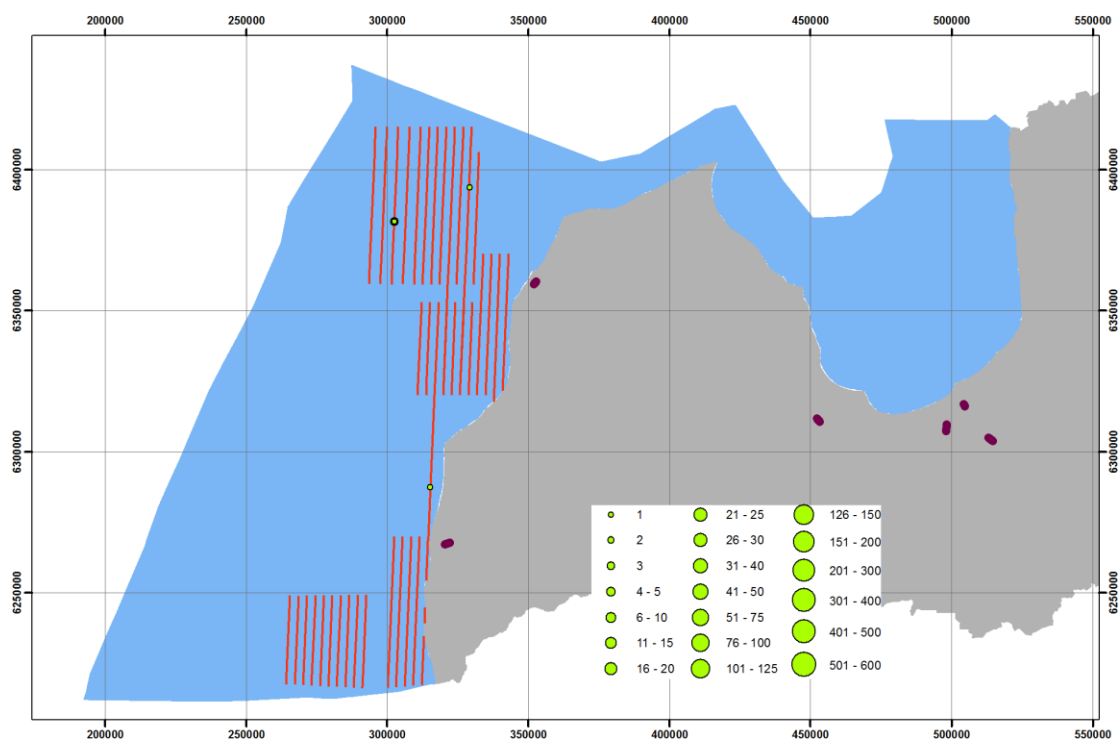
16. attēls. Gaigalas *Bucephala clangula* novērojumu izvietojums aviouzkaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

Gaigalu un gauru izplatība parasti ir saistīta ar piekrastes zonu. 2023. gadā reģistrēts tikai viens 2 indivīdu novērojums (16. attēls). Nelielā skaitā konstatētas abas gauru sugas – lielās gauras (17. attēls) un atsevišķi garknābja gauras (18. attēls). Pēdējai sugai tikai 1 novērojums attiecināms uz piekrastes zonu, pārējie – LIFE REEF projekta izpētes ziemeļu teritorijā.

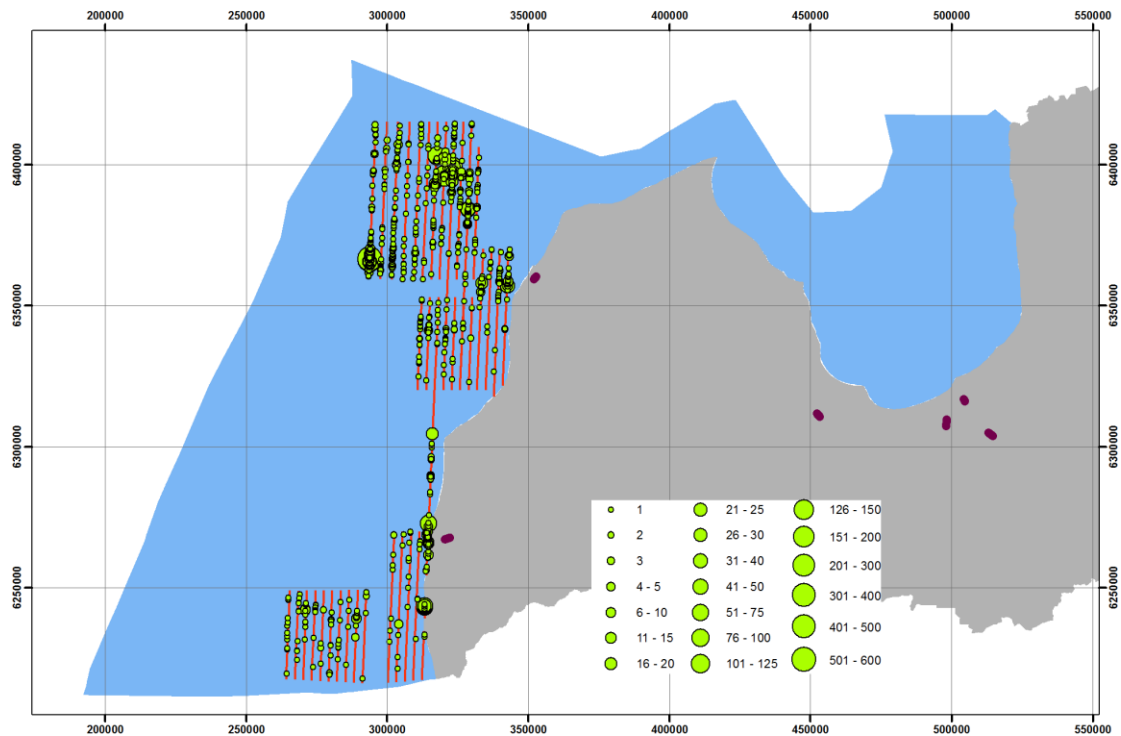

17. attēls. Lielās gauras *Mergus merganser* novērojumu izvietojums aviouzkaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

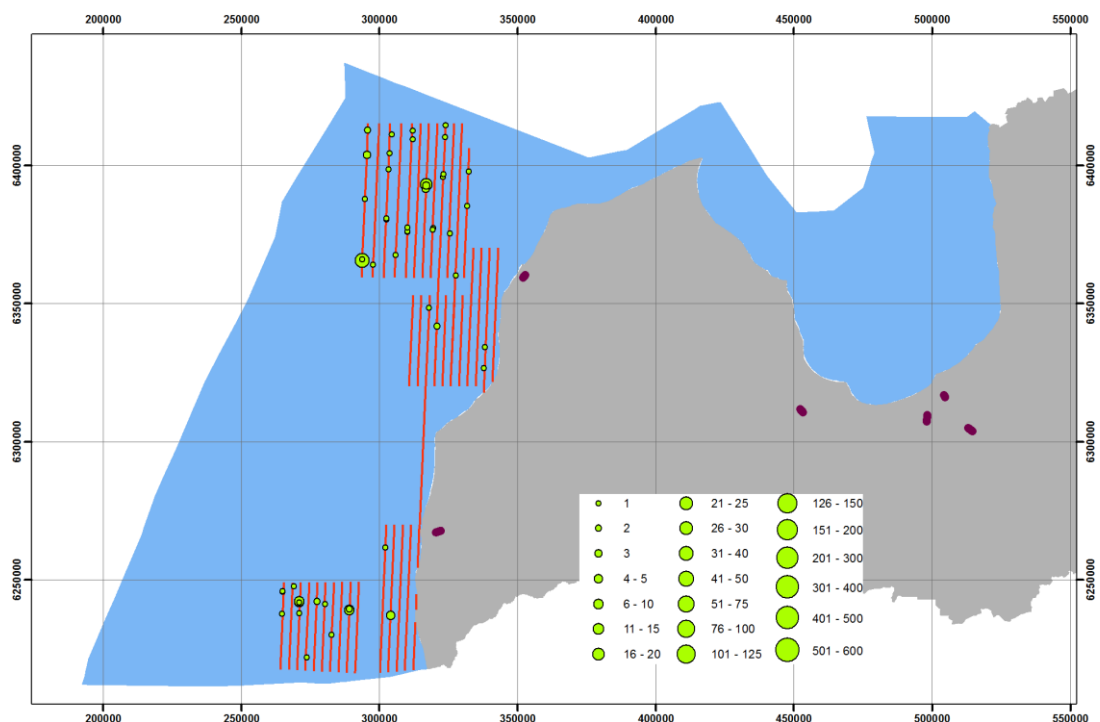

18. attēls. Garknābja gauras *Mergus serrator* novērojumu izvietojums aviouzkaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

Kaiju izvietojums, salīdzinot ar citiem ūdensputniem bija vairāk izklaidēts (19. attēls) un koncentrēšanās vietas (bari) visbiežāk ir saistītas ar zvejas kuģiem, kā arī ostu infrastruktūru, kas piesaista kaijas.

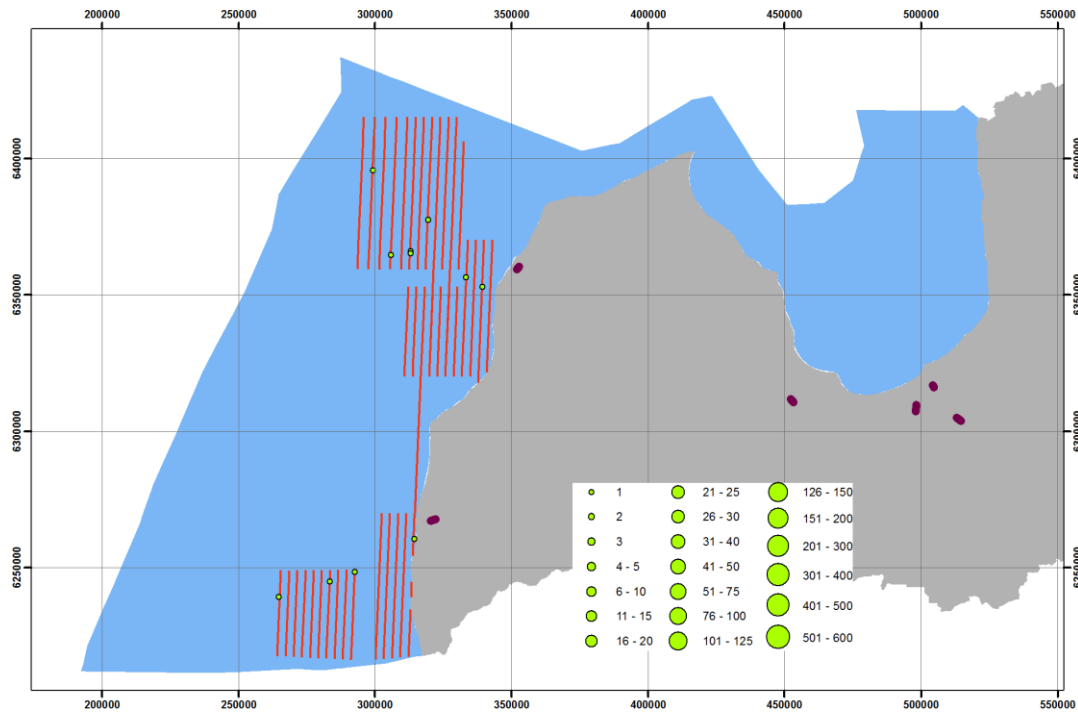
19. attēls. Visu kaiju, t.sk. līdz sugai nenoteikto novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

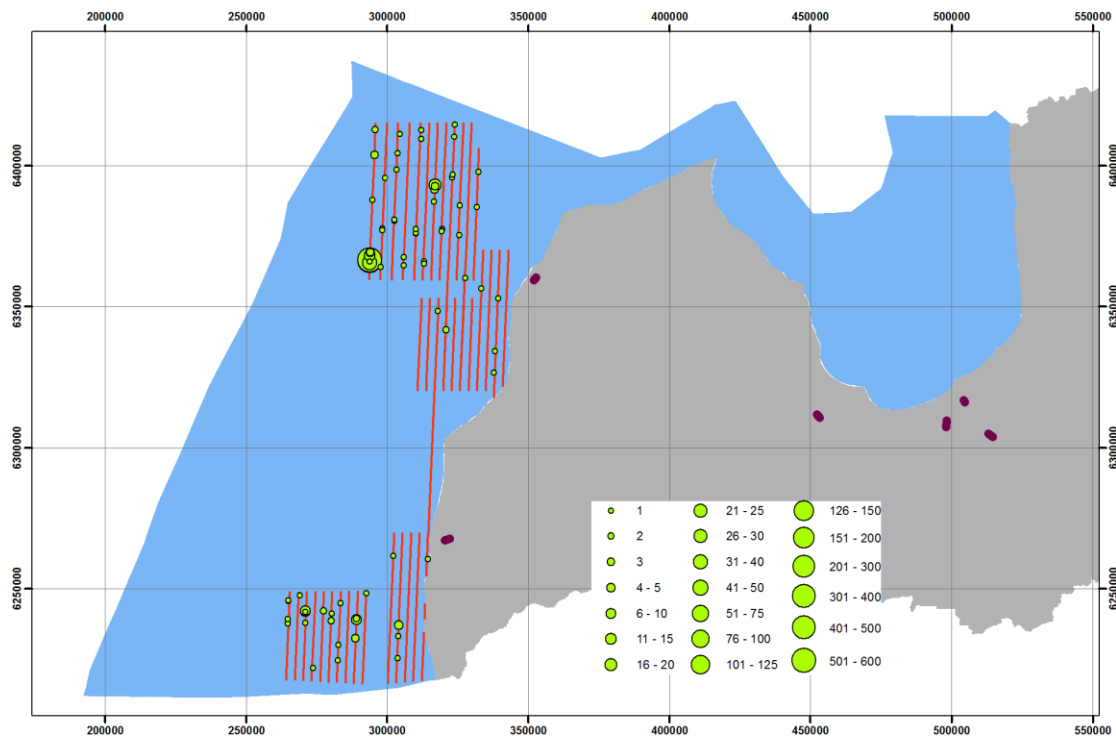
20. attēls. Mazā ķīra *Hydrocoloeus minutus* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

Mazā ķīra novērojumi 2023. gadā bijuši izklaidus dažādās vietās Baltijas jūras apsekotajās daļās (20. attēls). Vairāk novērojumu ir LIFE REEF projekta izpētes ziemeļu un dienvidu

teritorijās. Lielais ķīris reģistrēts retāk (21. attēls). Lai arī labi apsekota teritorija, kurā mazais ķīris 2016. gadā reģistrēts ļoti augstā blīvumā (ietilpst LIFE REEF projekta izpētes ziemeļu teritorijā), kopš tā laika šādas koncentrācijas vairs nav konstatētas. Sugas izplatība starp pēdējiem gadiem bijusi atšķirīga, kas liecina, ka šī suga neveido pastāvīgas koncentrēšanās vietas.

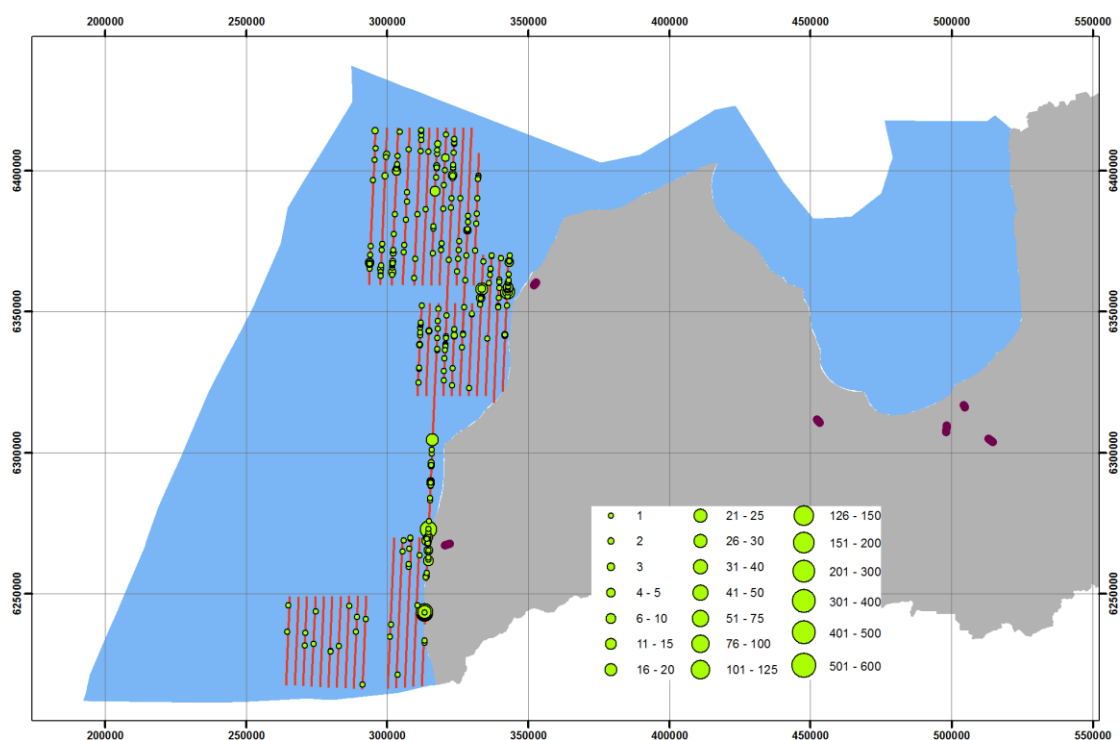

21. attēls. Lielā ķīra *Croicocephalus ridibundus* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

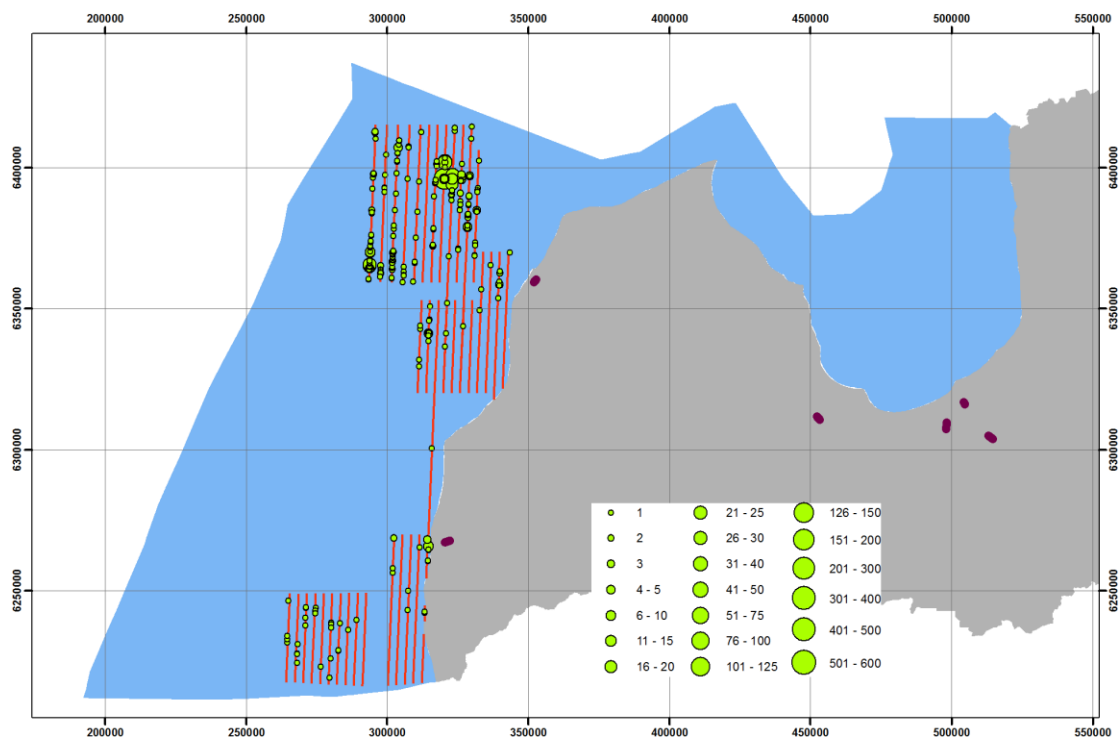
22. attēls. Visu ķīru, t.sk. līdz sugai nenoteikto izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

Daļa ķīru nav noteikti līdz sugai (22. attēls) vai pat ziņoti tikai kā “kaijas”. Visu ķīru izplatība līdzīga mazā ķīra izplatībai, jo lielākā daļa ķīru šajā sezonā pieder šai sugai.

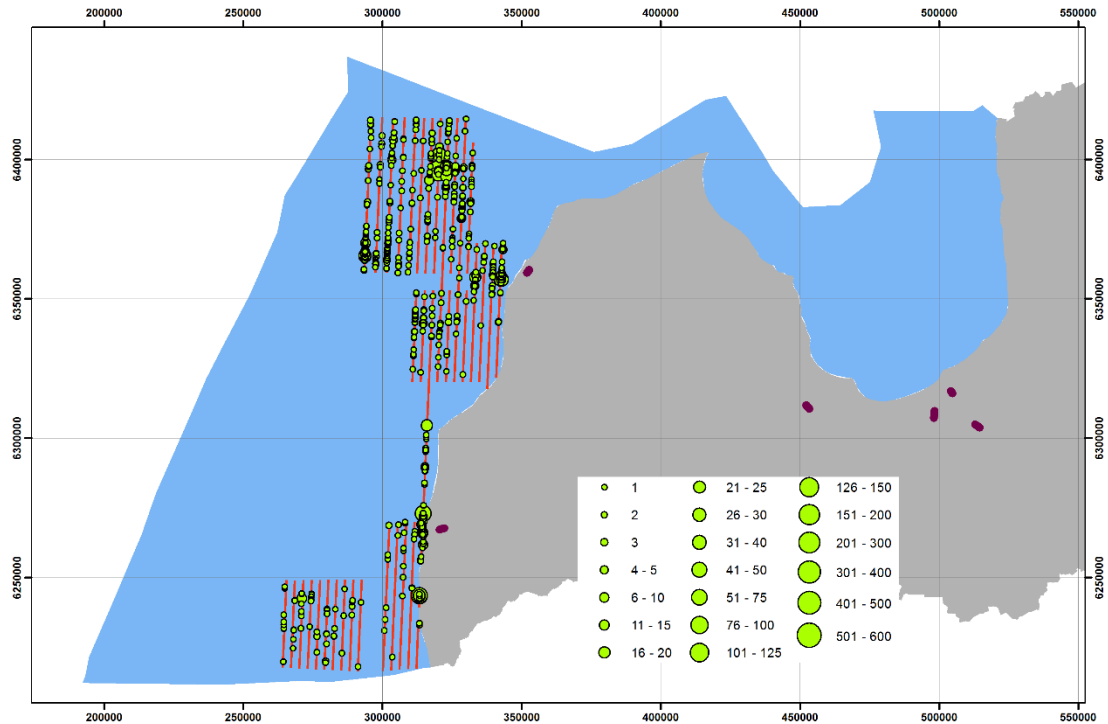
23. attēls. Sudrabkaijas *Larus argentatus* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

Sudrabkaijas izplatītas dažādās vietās Baltijas jūrā un Rīgas līcī, tās konstatētas visos apsektajos maršrutos (23. attēls).

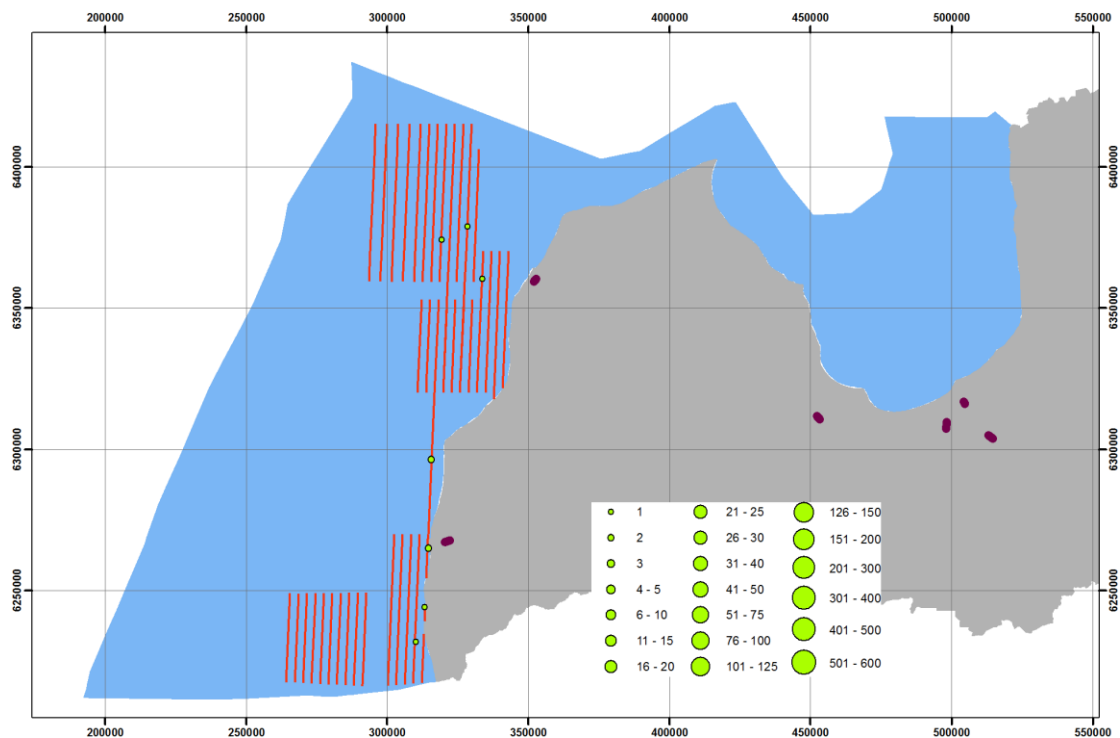

24. attēls. Kajaka *Larus canus* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

Līdzīga izplatība bijusi arī kajakam (24. attēls), tas arī konstatēts līdzīgā skaitā kā sudrabkaijas. Lielāki bari šai sugai reģistrēti koncentrēšanās vietas saistībā ar zvejas kuģiem. Tomēr jāņem vērā lielais līdz sugai nenoteikto kaiju ar sudrabpelēkām mugurām īpatsvars, tādēļ šīs sugas trendu analīzē ir pamatoti analizēt arī kā atsevišķu grupu (25. attēls). Abu sugu jaunie putni aviouzskaišu apstākļos visbiežāk nav atšķirami arī no citām kaiju sugām, tādēļ visbiežāk klasificēti kā līdz sugai nenoteiktas kaijas.

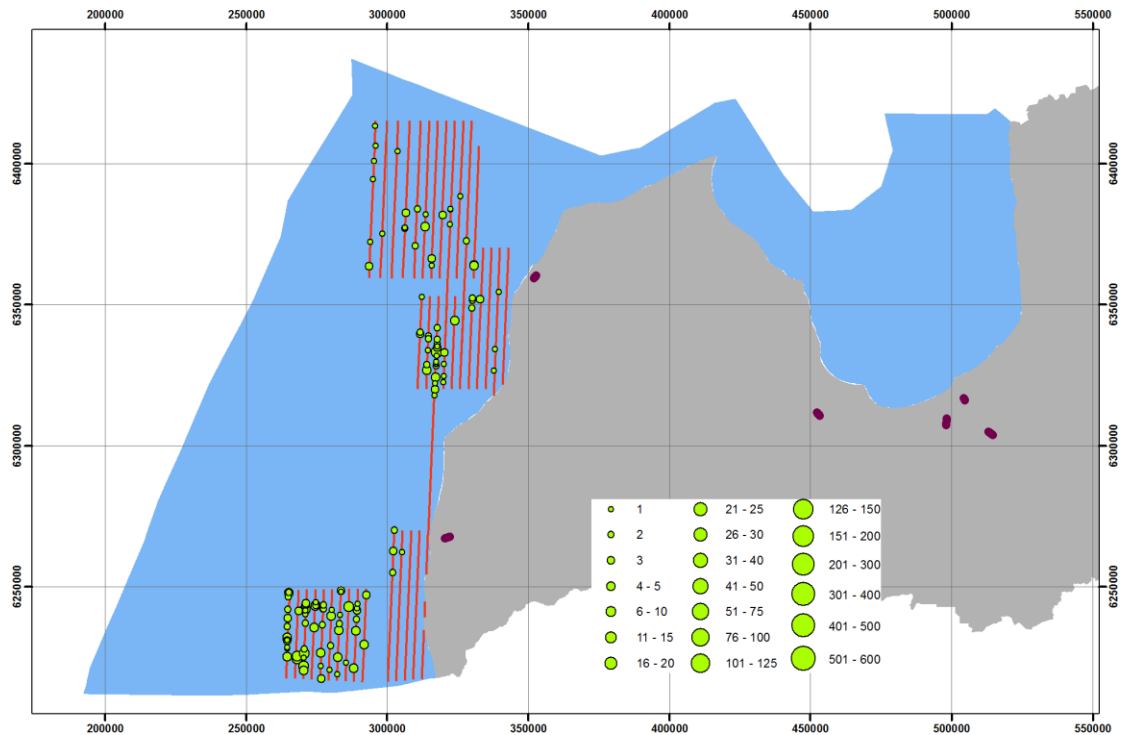

25. attēls. "Sudrabpelēko" kaiju *Larus argentatus/canus*, t.sk. līdz sugai nenoteikto novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

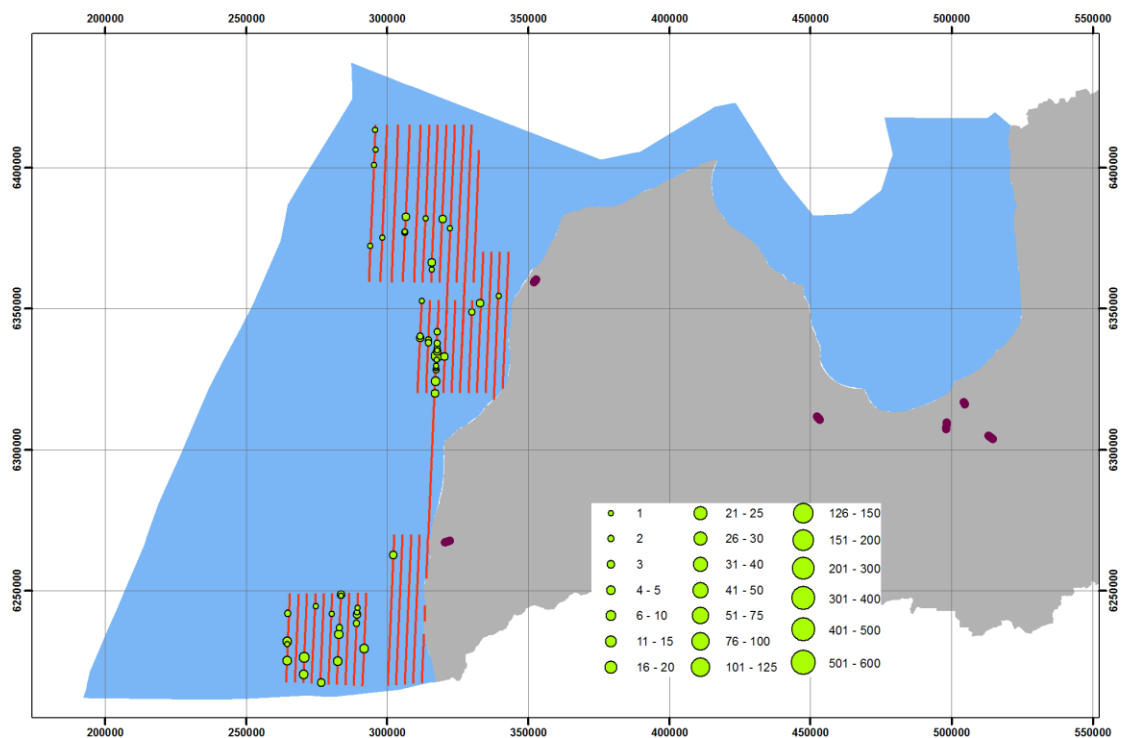

26. attēls. "Melno" kaiju *Larus marinus/fuscus*, t.sk. līdz sugai nenoteikto novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

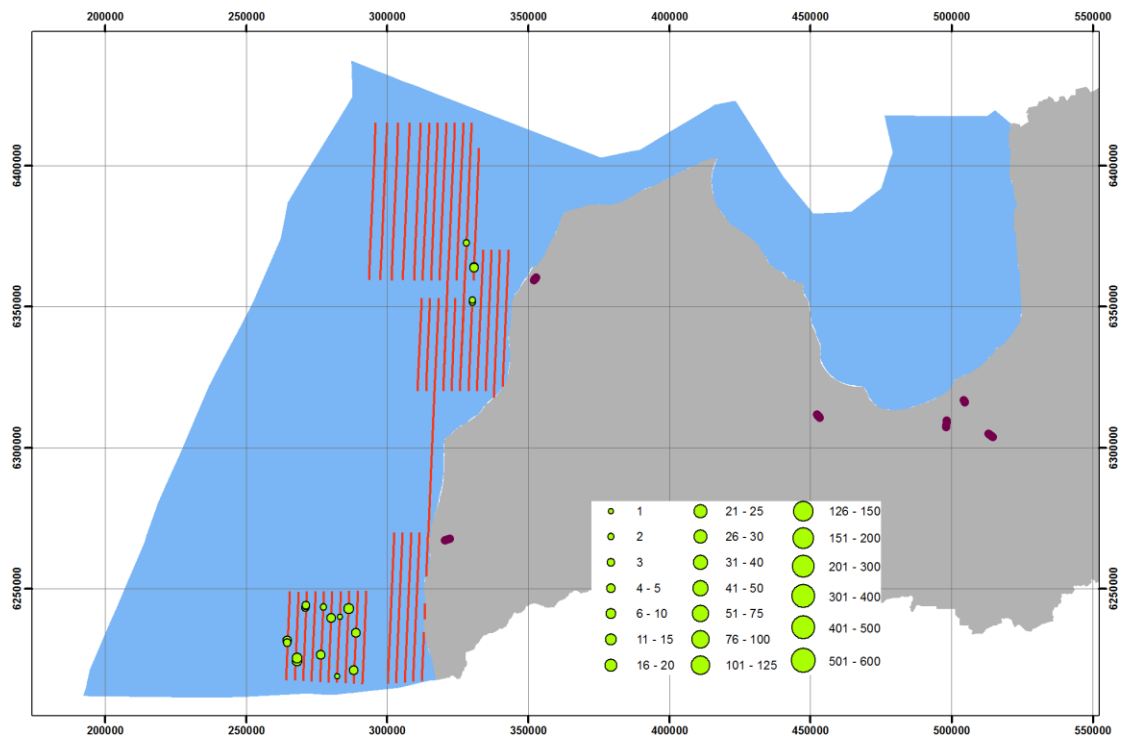
Kaijas ar melnām mugurām (melnsparņu un reņģu kaijas) konstatētas reti (26. attēls), līdzīgi kā iepriekšējos gados, bet nedaudz biežāk kā 2022. gada ziemā. Abas šīs sugas no lidmašīnas parasti nav atšķiramas, tādēļ analizējamas tikai kopā kā sugu grupu. Šo sugu nepieaugušie putni visbiežāk klasificēti kā līdz sugai nenoteiktas kaijas.

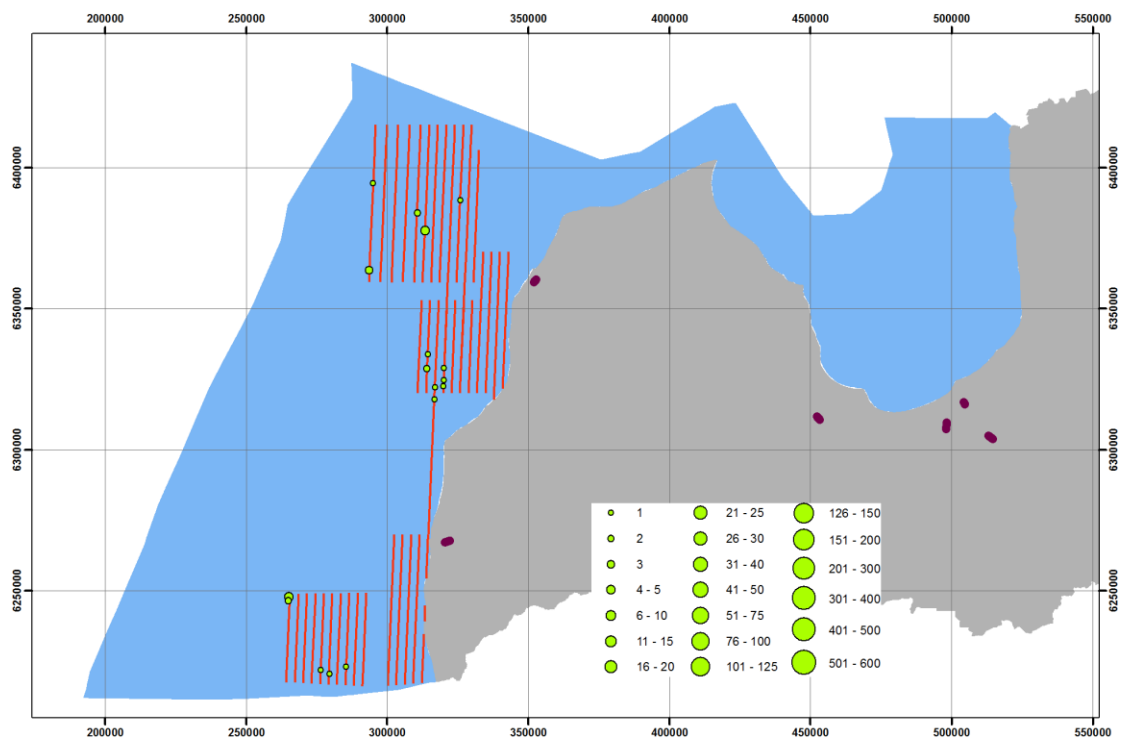
27. attēls. Visu alkveidīgo, t.sk. līdz sugai nenoteikto novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

28. attēls. Lielā alka *Alca torda* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

29. attēls. Tievknābja kairas *Uria aalge* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

30. attēls. Melnā alka *Cepphus grylle* novērojumu izvietojums aviouzskaišu transektēs 2022./2023. gada ziemā.

Alki 2023. gada ziemā konstatēti lielākā skaitā nekā iepriekšējos gados (27. attēls). Tie konstatēti visās LIFE REEF izpētes teritorijās, bet lielākās koncentrācijas bija dienvidu teritorijā un vidējās teritorijas DR daļā. Līdzīga izplatība ar lielajiem alkiem (28. attēls), bet mazākā mērā tievknābja kairām un melnajiem alkiem (30. attēls).

Papildus uzskaitītajām sugām 2022./2023. gada ziemas aviouzskaitē konstatēts arī jūras ērglis (3 novērojumi; 3 indivīdi), līdz sugai nenoteiktas *Anser* zosis (1 novērojums, 1 indivīds, kas nebija meža zoss), kā arī ķīvīte (3 novērojumi, 10 indivīdi) un vēl 4 novērojumi ar dažādām zvirbuļveidīgo putnu sugām (vārna un līdz sugai nenoteikti). Novēroti arī 12 līdz sugai nenoteikti roņi, vistīcamāk, arī pelēkie roņi.

3.2. Putnu populāciju lieluma izmaiņu tendences kopš 2014. gada

Populāciju pārmaiņu kopš 2014. gada tendenču analīze veikta 26 Latvijas jūras ūdeņos ziemojošo putnu sugām un sugu grupām (2. pielikums), izmantojot 3 novērotāju platformu. Rēķinot populāciju indeksus, kā atskaites (bāzes) punkts, kad populācijas indekss ir 1 (jeb 100%), izmantots 2016. gads, jo tas ir gads, kad pirmoreiz veiktas ziemojošo ūdensputnu aviouzskaites pēc spēkā esošās monitoringa metodikas un aptverta visa Latvijai piekrītošā Baltijas jūras akvatorija. Nākotnē atskaites bāzes gadu, iespējams, varētu arī pārskatīt. Visu sugu populāciju indeksu un to reprezentācijas intervālu grafiki doti 3. pielikumā.

2. tabula. Putnu populāciju lieluma izmaiņu tendences (2014 – 2023) un tās raksturojošie rādītāji putnu sugām, kam pēc EBCC ieteiktās trendu klasifikācijas (Pannekoek and van Strien, 2001) bija skaidra izmaiņu tendence. Treknrakstā izceltas sugas un sugu grupas ar strauju izmaiņu tendenci.

	Suga		Tendence (S)	Standart-klūda (SE)	Tendences raksturojums
	Latviski	Latīniski			
Gārgales		<i>Gavia sp.</i>	1.1850	0.0693	Mērens pieaugums *
Tumšā pīle		<i>Melanitta fusca</i>	1.2692	0.0779	Straujš pieaugums *
Melnā pīle		<i>Melanitta nigra</i>	1.3548	0.0863	Straujš pieaugums *
Tumšpīles		<i>Melanitta sp.</i>	1.3287	0.0820	Straujš pieaugums *
Visas pīles un gauras		Anatinae et Aythyinae	1.0805	0.0277	Mērens pieaugums *
Gulbji		<i>Cygnus sp.</i>	1.2206	0.0963	Mērens pieaugums *
Sudrabkaija		<i>Larus argentatus</i>	1.1165	0.0222	Straujš pieaugums *
Kajaks		<i>Larus canus</i>	1.1348	0.0265	Straujš pieaugums *
Visas "sudrabpelēkās" kaijas kopā		<i>Larus canus\argentatus</i>	1.0893	0.0217	Mērens pieaugums *
Mazais ķīris		<i>Hydrocoloeus minutus</i>	0.8016	0.0409	Straujš samazinājums *
Liels ķīris		<i>Croicocephalus ridibundus</i>	0.8364	0.0578	Mērens samazinājums *
Visas kaijas		<i>Larus [sensu lato] sp.</i>	1.0885	0.0256	Mērens pieaugums *
Visi alkveidīgie		<i>Alcidae</i>	1.4068	0.1119	Straujš pieaugums *

* p<0,05

** p<0,01

Laika periodā kopš 2014. gada statistiski skaidras izmaiņu tendences bija 6 putnu sugām un 7 sugu grupām: 2 sugām un 7 sugu grupām konstatēts populāciju pieaugums (4 sugām un 2 sugu grupām – straujš), bet 2 sugām konstatēts samazinājums (1 no tām – straujš; 2. tabula). Pārējo 13 sugu un sugu grupu populāciju izmaiņu tendences ir klasificējamās kā neskaidras (2. pielikums).

Salīdzinot ar iepriekšējo ziņojumu (Auniņš, 2020), samazinājums vairs nav konstatēts visu ķīru grupai, kas ietver lielo, mazo un līdz sugai nenoteiktos ķīrus, jo ievērojami 2023. gadā reģistrēts rekordskaitis līdz sugai nenoteikto ķīru, rēķinot tikai apsekotos maršrutos. Šobrīd šīs grupas tendences klasificējas kā neskaidras. Jāņem vērā, ka ķīru sastopamību jūrā lielā mērā nosaka valdošie laikapstākļi, jūras straumes un jūras stāvokļa radītie barošanās apstākļi. Līdz ar to ķīriem nav raksturīgas pastāvīgas koncentrēšanās vietas un augstākā blīvuma zonas pa gadiem (un iespējams pat pa nedēļām un dienām, bet aviouzskaišu veikšanas biežums neļauj to apstiprināt). Atšķirībā no iepriekšējā gada straujš samazinājums konstatēts tikai mazajam ķīrim, bet lielajam ķīrim tas mainījies uz mērens samazinājums.

Sugu grupām ar populācijas pieauguma tendenci pievienojušies gulbji, kuru skaits šogad palielinājies un līdz ar to arī tendence savu statusu mainījusi no neskaidras uz mērens pieaugums. No sugām ar pieauguma tendenci “izkritušas” melnspārnu un reņģu kaijas, kā arī līdz sugai nenoteiktās pīles un gauras, kādu šogad bijis ļoti maz. Tagad abu šo grupu tendence ir neskaidra. Samazinājies arī kopējais pīļu un gauru skaits. Lai arī joprojām šīs grupas tendence ir pieaugoša, tagad šis pieaugums klasificējas kā mērens (pērn – straujš). Līdzīgi statusu mainījusi arī kaiju ar “sudrabpelēkiem” spārniem grupa.

Joprojām ir pāragri izdarīt viennozīmīgus secinājumus par notikušajām izmaiņām, jo pieejami tikai 7 laika punkti (2014., 2016., 2019. līdz 2023. gads), kas līdz 2019. gadam ir neregulāri. Turpina uzlaboties teritoriālais pārklājums dažādos laika periodos. Kopš otrās pilnās uzskaites 2021. gadā praktiski visos uzskaišu maršrutos ir vismaz 2 laika punkti, arī selgā Latvijas EEZ. Papildus fragmentāriem apsekojumiem atsevišķos gados jāņem vērā arī atšķirīgie ledus apstākļi, kas ļoti ietekmē ziemojošo ūdensputnu izvietojumu – piemēram, 2014. gada uzskaitē daļa lidojumu veikti laikā, kad jūra bija aizsalšanas stadijā un daļa apsekotās teritorijas, g.k. Irbes šaurumā, bija aizsalusi. Tas varētu būt viens no iemesliem, kādēļ 2. tabulā dominē sugas un sugu grupas ar skaita pieauguma tendenci – novērojumu perioda sākuma periods iekritis bargākā ziemā, kad ledus apstākļu dēļ patiešām ziemoja mazāks ūdensputnu skaits. Pēdējās ziemās uzskaites notikušas laikā, kad jūra nav vai tikpat kā nav aizsalusi. Vēl jāpauzē ilgākam laika periodam ar regulārām (īkgadējām) uzskaitēm, kuru laikā periodiski ir arī bargākas ziemas, lai šis efekts vairs neatstātu būtisku ietekmi uz populāciju tendencēm. Lai arī nevar izslēgt novēroto tendenču saistību ar klimata pārmaiņām, jāņem vērā arī, ka maigas ziemas periodiski bijušas pietiekami bieži sastopamas arī iepriekš, tādēļ novērotās izmaiņas drīzāk raksturo īstermiņa svārstības nevis patiesu tendenci.

Jau iepriekšējās atskaitēs norādīts, ka jāņem vērā arī novērotāju pieredzes izmaiņas, kas var rezultēties gan novērojumu skaita pieaugumā, gan atšķirīgā lēmumu pieņemšanā par sugas piederību. Pēdējais var darboties arī abos virzienos, kad, pieredzei uzkrājoties, objekti ne tikai biežāk tiek noteikti līdz sugai, bet arī mazinās pārdrošu un bieži vien kamerālos apstākļos pieņemtu galīgo lēmumu skaits. 2023. gada ziema bijusi pirmā, kurā līdz sugai nenoteikto ūdensputnu skaits ir krasi samazinājies, kas gan noticis vienlaikus ar kopējā ūdensputnu skaita kritumu.

Visu 26 analizēto sugu un sugu grupu populāciju indeksi, tendences un to reprezentācijas rādītāji doti 2. pielikumā, bet populāciju indeksu un to reprezentācijas intervālu izmaiņu grafiki – 3. pielikumā.

3.3. Putnu populāciju lieluma izmaiņu tendences kopš 2012. gada

Populāciju tendenču kopš 2012. gada analīze veikta 26 Latvijas jūras ūdeņos ziemojošo putnu sugām un sugu grupām (4. pielikums), izmantojot 2 novērotāju platformu. Rēķinot populāciju indeksus, kā atskaites (bāzes) punkts, kad populācijas indekss ir 1 (jeb 100%), izmantots 2016. gads, jo tas ir gads, kad pirmoreiz veiktas ziemojošo ūdensputnu aviouzskaites pēc spēkā esošās monitoringa metodikas un aptverta visa Latvijai piekrītošā Baltijas jūras akvatorija. Visu sugu populāciju indeksu un to reprezentācijas intervālu grafiki doti 5. pielikumā.

Laika periodā kopš 2012. gada statistiski skaidras izmaiņu tendences bija 3 putnu sugām un 4 sugu grupām – visām konstatēts populāciju pieaugums, no tām 2 sugām un 3 sugu grupām – straujš (3. tabula). Pārējo 19 sugu un sugu grupu populāciju izmaiņu tendences klasificējās kā neskaidras (4. pielikums).

3. tabula. Putnu populāciju lieluma izmaiņu tendences (2012 – 2023) un tās raksturojošie rādītāji putnu sugām pēc EBCC ieteiktās trendu klasifikācijas (Pannekoek and van Strien, 2001). Treknrakstā izceltas sugas ar strauju izmaiņu tendenci.

Latviski	Suga	Tendence (S)	Standart-klūda (SE)	Tendences raksturojums
	Latīniski			
Tumšā pīle	Melanitta fusca	1.4425	0.1327	Straujš pieaugums *
Melnā pīle	Melanitta nigra	1.2359	0.0537	Straujš pieaugums *
Tumšpīles	Melanitta sp.	1.4039	0.0917	Straujš pieaugums *
Visas pīles un gauras	Anatinae et Aythyinae	1.1482	0.0306	Straujš pieaugums *
Sudrabkaija	Larus argentatus	1.0866	0.0194	Mērens pieaugums **
Visas "sudrapelēkās" kaijas kopā	Larus canus\argentatus	1.0899	0.0180	Mērens pieaugums **
Visas kaijas	Larus [sensu lato] sp.	1.1207	0.0231	Straujš pieaugums *

* p<0,05

** p<0,01

Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu gaigala, kas pērn bija ar samazinājuma tendenci, savu statusu mainījusi uz neskaidru. Arī nenoteiktās pīles un gauras, kuru tendence pērn bija augoša, šogad ir neskaidra. Melnā pīle, kuras populācijas pieaugums pērn klasificējās kā mērens, šogad klasificējās kā straujš.

Arī par šo periodu ir vēl pārāgri izdarīt viennozīmīgus secinājumus par notikušajām izmaiņām, jo pieejami tikai 8 neregulāri laika punkti (2012., 2014., 2016. un 2019. līdz 2023. gads). Arī šajā gadījumā datu analīzi apgrūtina uzskaišu nevienmērīgais teritoriālais pārklājums dažādos laika periodos, kur perioda sākumā (2012. un 2014. gadā) aptverts g.k.

Rīgas līcis un Irbes šaurums (2012. gadā tikai daļa), bet 2023. gadā tikai Baltijas jūras atklātā daļa. Tomēr situācija uzlabojas, jo kopš 2021. gada pilnās uzskaites praktiski visiem maršrutiem ir 2 novērojumu laika punkti. Ledus apstākļu ziņā 2012. gada ziema bija vēl bargāka nekā 2014. gadā, jo ledus ietekmēti bija gandrīz visi maršruti. Tādejādi veidojas ziemas bardzības pakāpeniska mazināšanās ar katru nākamo uzskaišu reizi, kas, lai gan sakrīt ar klimata pārmaiņu tendencēm ilgākā laika periodā, šajā gadījumā tomēr drīzāk ir sakritība, jo maigas ziemas ir bijušas pietiekami bieži sastopamas arī iepriekš, t.sk. 2013. gada ziema, kad uzskaites netika veiktas, bija maigāka nekā 2012. un 2014. gada ziemas, kad uzskaites veiktas. Tādēļ arī šajā gadījumā novērotās izmaiņas drīzāk raksturo īstermiņa svārstības, nevis patiesu tendenci.

Novērotāju pieredzei šajā periodā varētu būt pat vēl lielāka ietekme, nekā 2014. – 2016. gada periodā, jo 2012. gada uzskaitē visi novērotāji bija maz pieredzējuši (pirms tam “Gorwind” projektā veiktas tikai 3 uzskaites citās sezonās, kad vairākām sugām apspalvojums ir atšķirīgs no ziemai raksturīgā).

Visu 26 analizēto sugu un sugu grupu populāciju indeksi, tendences un to reprezentācijas rādītāji doti 4. pielikumā, bet populāciju indeksu un to reprezentācijas intervālu izmaiņu grafiki – 5. pielikumā.

4. Ieteikumi monitoringa metodikas uzlabošanai

Ziemojošo ūdensputnu aviouzskaišu metodika atjaunināta 2017. gadā (Auniņš, 2017), tādēļ patlaban nav ieteikumu izmaiņām tajā. Joprojām ir spēkā iepriekšējās atskaitēs dotie komentāri un rekomendācijas saistībā ar novērotāju pieredzes uzturēšanu un jaunu uzskaišu veicēju sagatavošanu.

Ļoti noderīga bija 2022. gadā LIFE REEF projekta ietvaros notikusī 3 jaunu uzskaišu veicēju apmācība un sagatavošana uzskaitēm. Divi no šiem sagatavotajiem novērotājiem piedalījās 2023. gada ziemas uzskaitē. Tomēr joprojām aktuāls ir jautājums par pieredzes uzturēšanu sagatavotajiem un jau esošajiem uzskaišu veicējiem. Pieredzi šajās uzskaitēs iespējams gūt, vienīgi regulāri veicot novērojumus no lidmašīnas. Izmaksu dēļ šādi lidojumi nav individuāli iespējami, kas tos būtiski atšķir no klasiskajiem putnu novērotājiem, kas novērojumus var veikt gandrīz jebkurā laikā un apstākļos. Tādēļ būtu ļoti vēlama regulāra lielāka apjoma datu vākšana dažādās sezonās ar aviouzskaites metodi vai treniņu programma, jo nelielais pašreizējā programmā plānotais ikgadējais lidojumu stundu skaits nav pietiekams novērotāju kvalifikācijas uzturēšanai ilgtermiņā un ļauj iesaistīt tikai nelielu uzskaites veicēju loku. Tā, piemēram, šogad no 9 novērotājiem ar aviouzskaišu pieredzi uzskaitēs bija iespējams iesaistīt 6, turklāt lielāko daļu no tiem tikai vienā lidojumā. Pilnās uzskaites, kas plānotas reizi 6 gados un kurās plānots un nepieciešams daudz lielāks lidojuma stundu skaits (un līdz ar to arī lielāks novērotāju skaits), notiek pārāk reti kvalifikācijas uzturēšanai ilgtermiņā. Tādejādi veidojas situācija, kur daļai no iepriekš sagatavotajiem uzskaišu veicējiem nepietiek uzskaišu praktiskās pieredzes kvalifikācijas uzturēšanai. Saprotot šādu apmācību izmaksas, tās varētu arī nebūt monitoringa programmas prioritāte apstākļos, kad daudzas nozīmīgas monitoringa aktivitātes vēl nav uzsāktas vai nenotiek pietiekamā apjomā, tomēr ilgākā termiņā risinājums būtu nepieciešams. Līdz 2024. gadam problēmu daļēji risina LIFE REEF projekta aktivitātes, tomēr jāņem vērā, ka daudzas tā aktivitātes notiek citās sezonās, kad daudzām sugām ir atšķirīgi spalvu tērpi. Tas palīdz celt novērotāju kvalifikāciju, bet nenodrošina pietiekamu pieredzi ziemas apstākļos. No otras puses jāņem vērā arī laika apstākļi kā ierobežojošais

faktors. Liels lidojuma dienu skaits ziemā nemaz nav iespējams. Tomēr apmācībām būtu iespējams izmantot arī rudens un pavasara periodus.

5. Pateicības

Ziņojuma autors pateicas visiem 2022./2023. gada ziemas aviouzskaišu veicējiem –Pēterim Daknim, Ivo Dinsbergam, Valtam Jaunzemim, Antrai Stīpniecei, Mārtiņam Zilgalvim un Jānim Ukasam, kā arī pilotam Kristoferam no PropExpress A/S.

6. Literatūra

Auniņš, A., 2020. Jūrā ziemojošo ūdensputnu avio uzskaites. Gala atskaite par 2020. gadu. Rīga.

Auniņš, A., 2017. Putnu uzskaites no lidmašīnas. Aviouzskaišu veikšanas metodika. Rīga.

Aunins, A., Kuresoo, A., Luigujoe, L., 2011. Manual on field survey methods.

Buckland, S.T., Anderson, D.R., Burnham, K.P., Laake, J., Borchers, D.L., Thomas, L., 2001. Introduction to Distance Sampling: Estimating Abundance of Biological Populations. Oxford University Press, Oxford.

Buckland, S.T.S.T., Anderson, D.R.R., Burnham, K.P.P., Laake, J.L.L., Borchers, D.L.L., Thomas, L., 2004. Advanced Distance Sampling: Estimating Abundance of Biological Populations. Oxford University Press, Oxford.

HELCOM, 2015. HELCOM guidelines for coordinated monitoring of wintering birds.

Pannekoek, J., van Strien, A.J., 2007. TRIM software.

Pannekoek, J., van Strien, A.J., 2001. TRIM 3 Manual (TRENDS and INDICES for MONITORING data). Research paper no. 0102. Statistics Netherlands, Voorburg.

van Strien, A., Pannekoek, J., Hagemeyer, W., Verstrael, T., 2004. A Loglinear Poisson Regression Method To Analyse Bird Monitoring Data. Bird Census News 13, 33–39.

van Strien, A.J., Pannekoek, J., Gibbons, D., 2001. Indexing European bird population trends using results of national monitoring schemes: a trial of a new method. Bird Study 48, 200–213.

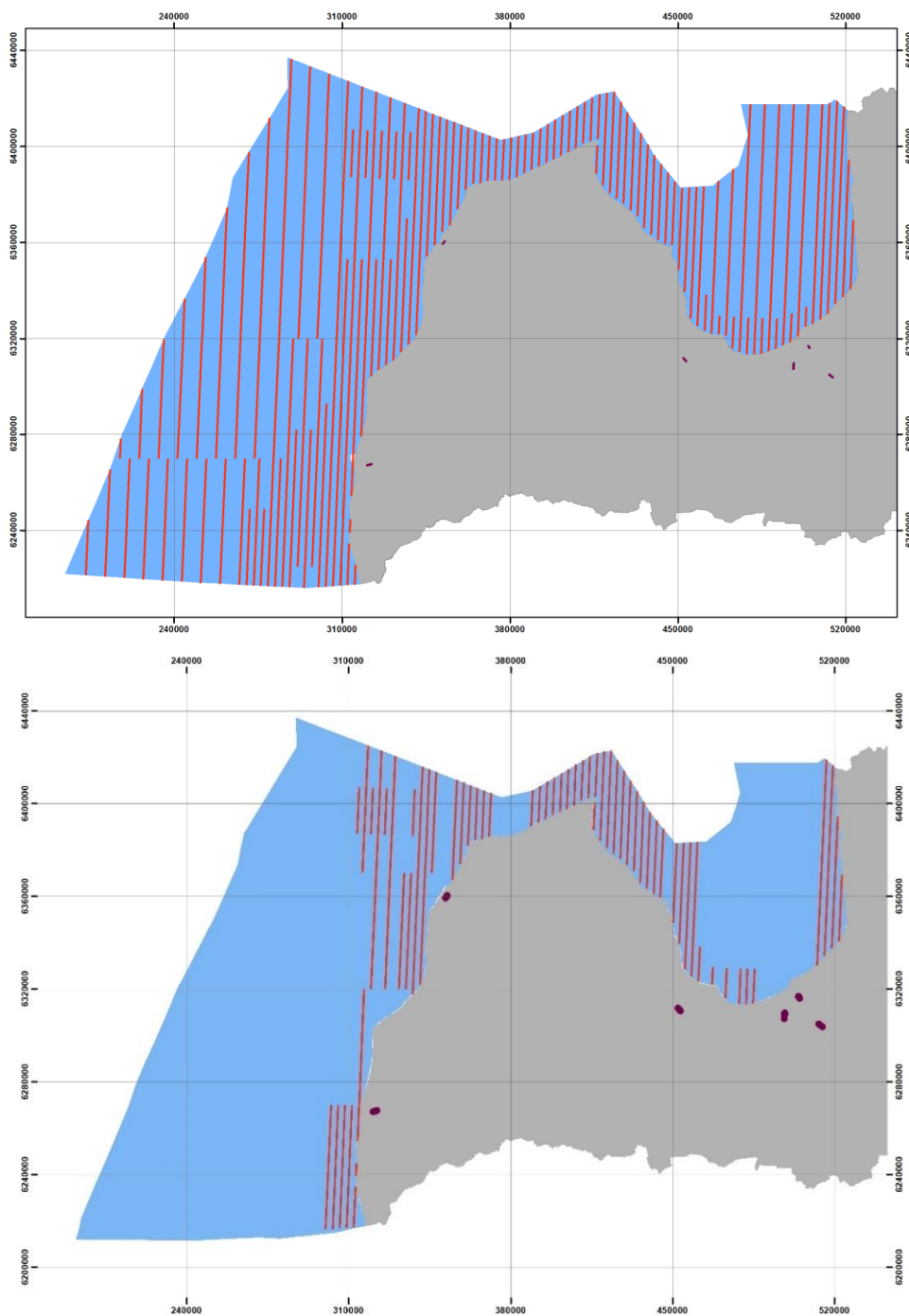
PIELIKUMI

1. pielikums. Atšķirības avio uzskaišu maršrutos un uzskaišu metodikā no 2014. līdz 2023. gadam.

1.1. Monitoringa maršruti un transekti

Aviouzskaišu metodika paredz divu veidu uzskaites (1. attēls):

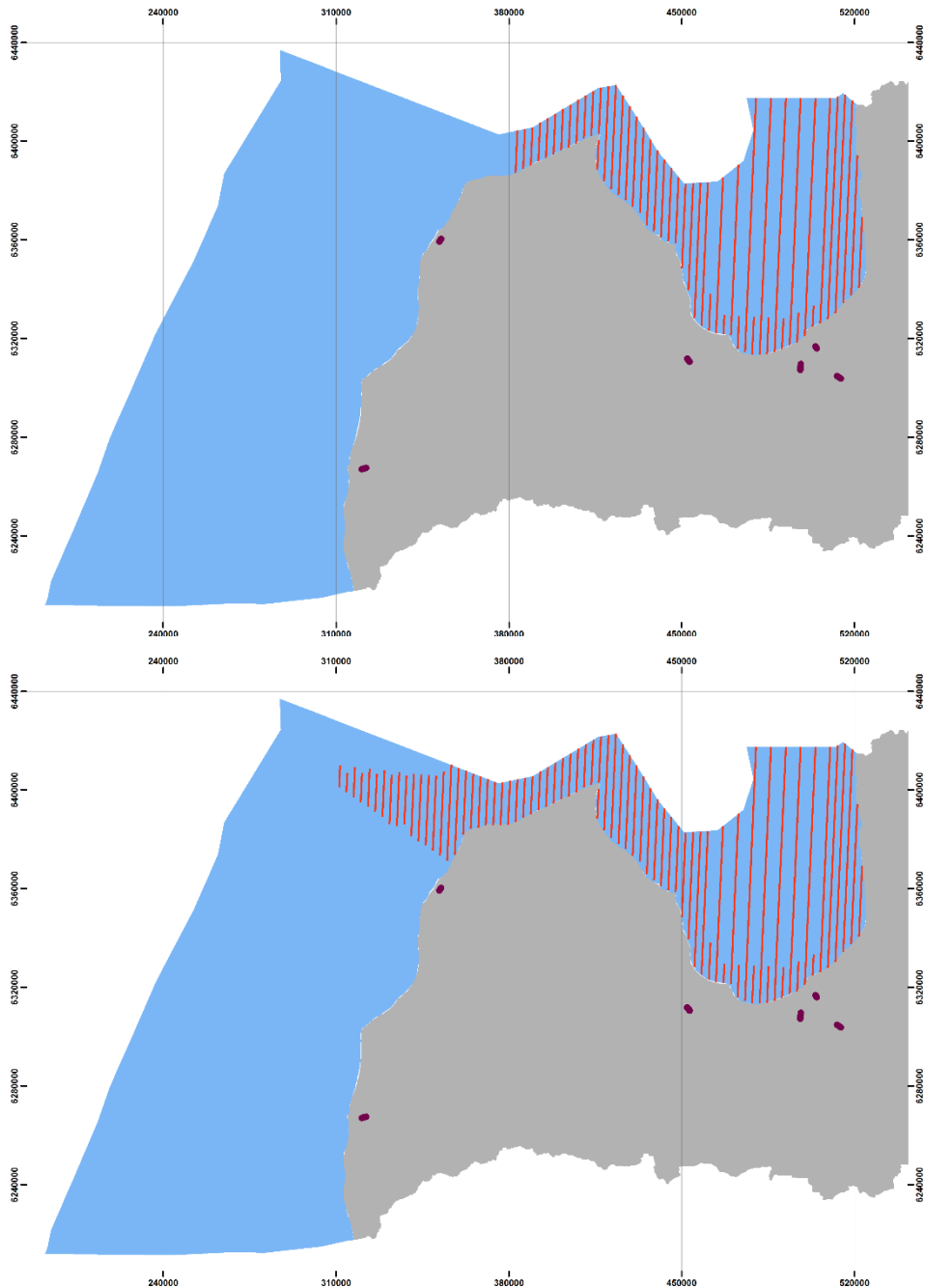
1. “pilnās uzskaites” ziemojošo ūdensputnu populāciju lieluma novērtēšanai, kas veicamas vienlaikus ar citām Baltijas jūras valstīm, gados, kad tiek organizētas koordinētās uzskaites Baltijas jūrā, bet ne retāk kā reizi 6 gados,

1. attēls. Putnu uzskaišu transektes Latvijas teritoriālajos un EEZ ūdeņos: augšā – pilnajām uzskaitēm, apakšā – indeksa uzskaitēm.

2. “indeksa uzskaites”, kurās uzskaites tiek veiktas, lai iegūtu datus par ziemojošo ūdensputnu ikgadējām populāciju skaita svārstībām, kas veicamas visos gados, kad netiek veiktas “pilnās uzskaites”.

“Gorwind” projekts aptvēra tikai Rīgas līci, bet “Marmoni” projekts – Rīgas līci un sēkļus uz ziemeļrietumiem no Ventspils (2. attēls). Lai arī telpiski šie projekti aptvēra atšķirīgu akvatorijas daļu, paši maršruti sakrīta ar aviouzskaišu metodikā paredzētajiem.

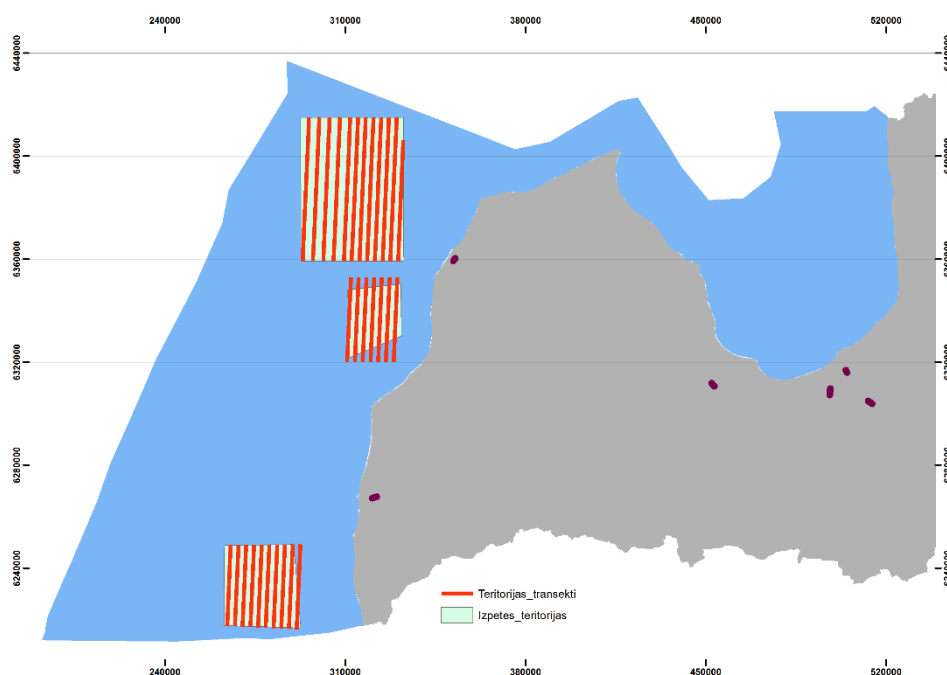

2. attēls. Putnu uzskaišu transektes, kas izmantotas Gorwind (augšā) un Marmoni (apakšā) projektos attiecīgi 2011./12. un 2013./14. gada ziemās.

Kā redzams 2. apakšējā attēlā, daļa no “Marmoni” projektā veiktajiem uzskaišu transektiem (sēkļos uz ZR no Ventspils) tikai daļēji sakrīt ar metodikā paredzētajiem – tie bija īsāki. Tādēļ katrs no šiem maršruti sadalīti 2 līdz 3 posmos tā, lai viena no transektes daļām

pilnībā sakristu ar “Marmoni” projekta transekti. Attiecīgi arī visi novērojumi kopš 2016. gada sadalīti atbilstoši šiem transekšu posmiem. Tādējādi bija iespējams iekļaut datu analīzē arī 2014. gada uzskaites datus šiem posmiem.

2022./2023. gada ziemā papildus uzskaitēm indeksa uzskaišu maršrutos bija paredzēts veikt uzskaites arī LIFE REEF izpētes teritorijās, kurās transekti izvietoti augstākā blīvumā nekā šajās vietās esošie monitoringa maršruti (3. attēls). Tajās vietās projekta teritorijās, kur atrodas monitoringa maršruti, tie pilnībā sakrīt ar projekta maršrutiem, bet augstāka datu blīvuma nodrošināšanai starp tiem ir izvietoti papildus maršruti. Tādējādi LIFE REEF projekta maršruti labi iekļaujas monitoringa maršrutu sistēmā, tādēļ tie tai pievienoti.

3. attēls. Putnu uzskaišu transektes, kas izmantotas LIFE REEF projekta teritoriju izpētē.

1.2. Metodiskās atšķirības starp pašreizējo metodiku un avio uzskaitēm “Gorwind” un “Marmoni” projektos.

Gan “Gorwind” un “Marmoni” projektos izmantotā avio uzskaišu veikšanas metodika (Aunins et al., 2011) ir pilnībā savietojama ar HELCOM ieteikto metodiku, kādu izmanto lielākajā daļā Baltijas jūras valstu (HELCOM, 2015). Arī pašreizējā metodika (Auniņš, 2017) ir pilnībā savietojama ar HELCOM ieteikto. Tomēr pēdējā apraksta tikai nozīmīgākās lietas, kas nodrošina datu savietojamību starp Baltijas jūras valstīm, piemēram, lidošanas augstumu un ātrumu, izmantotās attāluma joslas, izmantoto kodējumu obligātajos datubāzes laukos, bet neietver tehniskās detaļas, t.sk. neregulē neobligāto lauku lietojumu, novērotāju skaitu, kas piedalās uzskaitē, un tml. Atšķirības katrā no iepriekšējām uzskaitēm, salīdzinot ar pašreiz spēkā esošo metodiku, aprakstītas zemāk.

Atšķirības starp “Gorwind” projektā 2011./2012. gada ziemas uzskaitē izmantoto metodiku un pašreiz spēkā esošo:

- novērotāju skaits lidmašīnā: “Gorwind” projektā izmantoti tikai 2 novērotāji (kopilota vietā (t.i. blakus pilotam) novērojumu veikšanai lidmašīnas labajā pusē un

vietā aiz pilota novērojumu veikšana lidmašīnas kreisajā pusē), kamēr pašreizējā metodika paredz 3 novērotājus (papildus abiem “Gorwind” uzskaitēs izmantotajiem novērotājs arī vietā aiz kopilota novērojumu veikšanai lidmašīnas labajā pusē. Šāds novērotāju izvietojums ļauj aprēķināt ne tikai objektu pamanāmības samazināšanās funkciju, palielinoties attālumam no transektes (Buckland et al., 2001), bet ļauj arī aprēķināt novērotāju individuālo objektu pamanīšanas varbūtību, t.sk. uz transektes līnijas (Buckland et al., 2004). Šī novērotāju skaita lidmašīnā atšķirība ierobežo datus, kas ievākti ar pašreizējo metodiku, tiešu salīdzināšanu ar “Gorwind” projektā ievāktajiem, jo pirmajā vienos un tajos pašos apstākļos pamanīto objektu skaits lidmašīnas labajā pusē vienmēr būs lielāks.

- Reģistrējot novērošanas apstākļus nav reģistrēta saules ietekme uz novērojumu veikšanu un redzamība, tādēļ šie parametri nav iekļaujami kā mainīgie konstatējamības funkcijas aprēķināšanā.

Atšķirības starp “Marmoni” projektā 2013./2014. gada ziemas uzskaitē izmantoto metodiku un pašreiz spēkā esošo:

- Reģistrējot novērošanas apstākļus, nav reģistrēta saules ietekme uz novērojumu veikšanu un redzamība, tādēļ šie parametri nav iekļaujami kā mainīgie konstatējamības funkcijas aprēķināšanā.

Tādejādi, lai izmantotu datus no visiem pieejamajiem gadiem, populāciju indeksu un tendenču aprēķinos 2012.-2019. g. periodam izmantoti tikai pirmo 2 novērotāju (kopilota un vietā aiz pilota) novērojumi. Laika periodam 2014.-2019. veikta atsevišķa analīze, izmantojot visu 3 novērotāju datus.

Metodiskā ziņā uzskaites LIFE REEF projektam ne ar ko neatšķirās no monitoringa uzskaitēm.

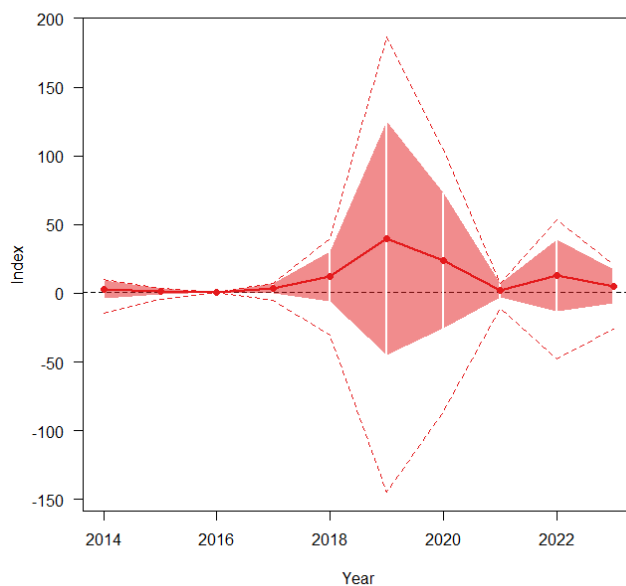
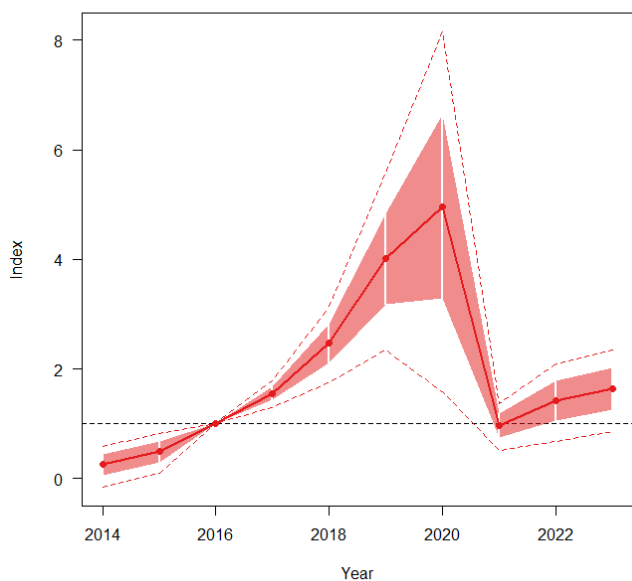

2. pielikums. Ziemujošo ūdensputnu populāciju lieluma izmaiņu tendences avio
uzskaišu maršrutos no 2014. līdz 2023. gadam.

1. pielikuma tabula pieejama atsevišķā Excel datnē Pielikumi.xlsx

3. pielikums. Ziemujošo ūdensputnu populāciju indeksu un to reprezentativitātes rādītāju izmaiņas aviouzskaišu maršrutos no 2014. līdz 2023. gadam.

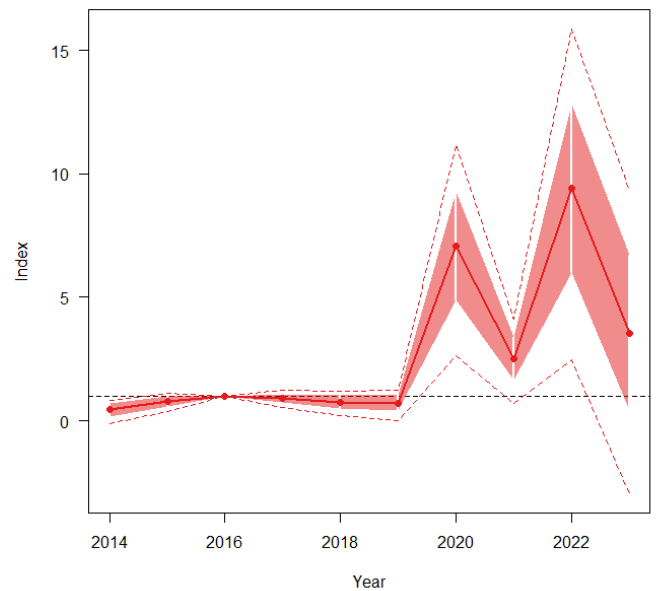
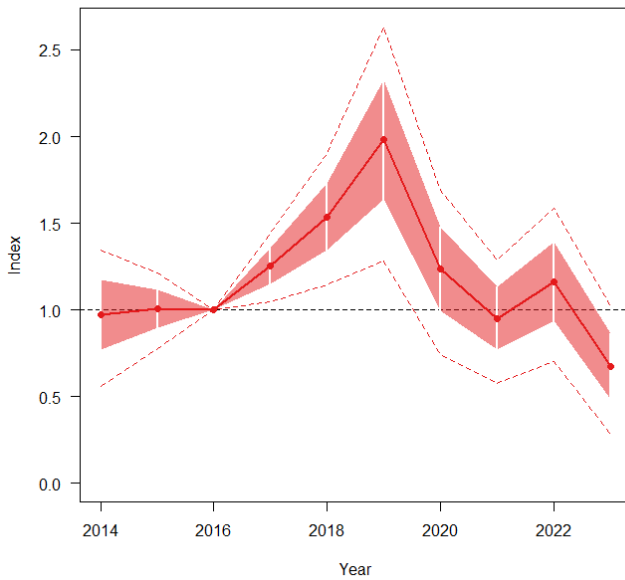
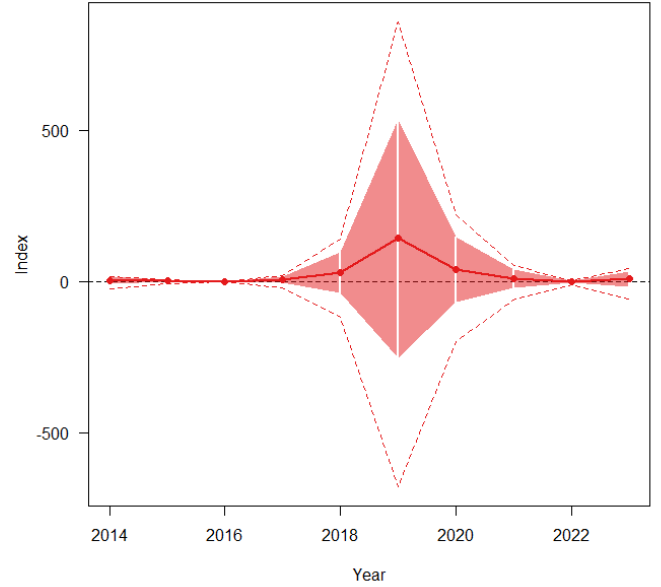
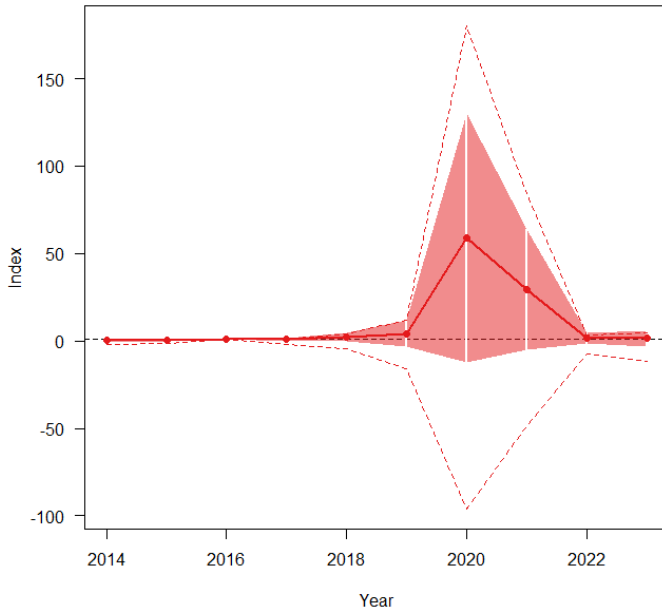
Nepārtrauktā līnija attēlo indeksa vērtības, ar sārtu tonējumu attēlota standartklūda, ar punktēto līniju – 95% ticamības intervāls. Kā atskaites gads (kad indekss ir 1 jeb 100%) izmantots 2016. gads, kad pirmoreiz ziemojošo putnu aviouzskaites veiktas pēc spēkā esošās metodikas.

Gārgales *Gavia sp.*

Dūkuri *Podiceps sp.*

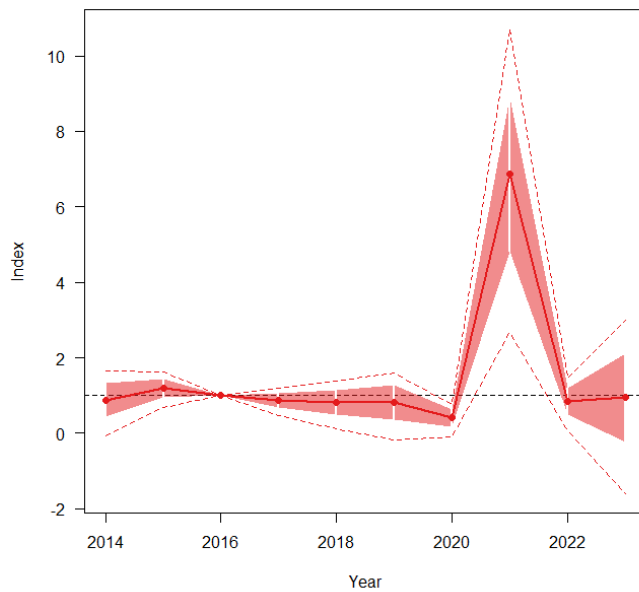

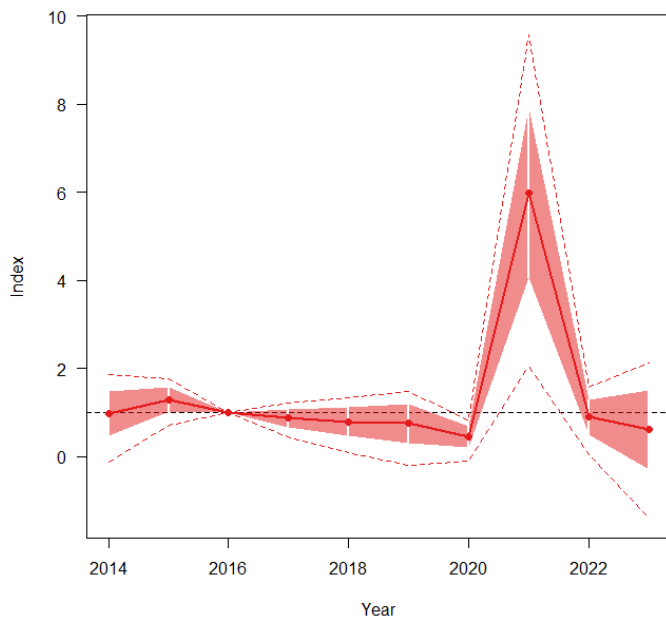
Melnā pīle *Melanitta nigra*

Tumsā pīle *Melanitta fusca*

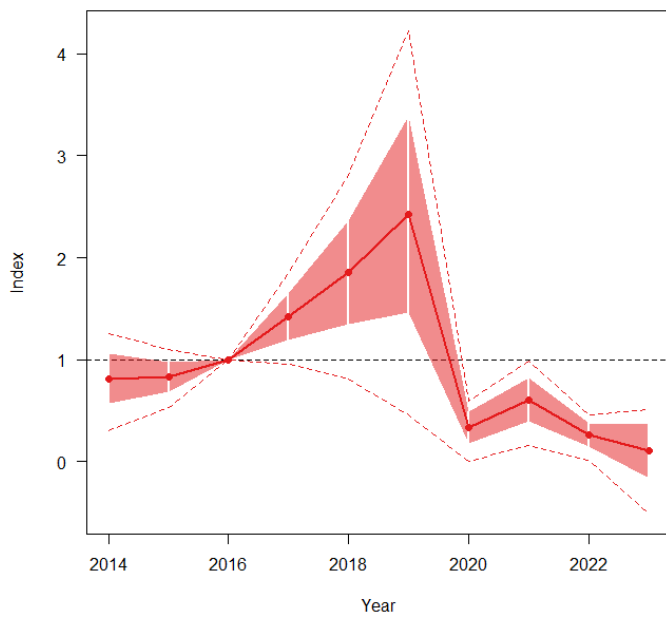
Mazā gaura *Mergellus alba*

Gauras *Mergus sp.*

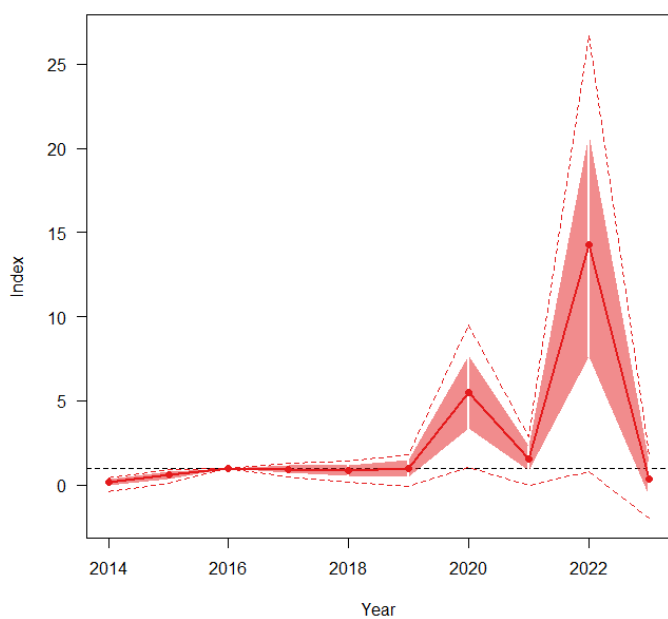

Lielā gaura *Mergus merganser*

Garknābja gaura *Mergus serrator*

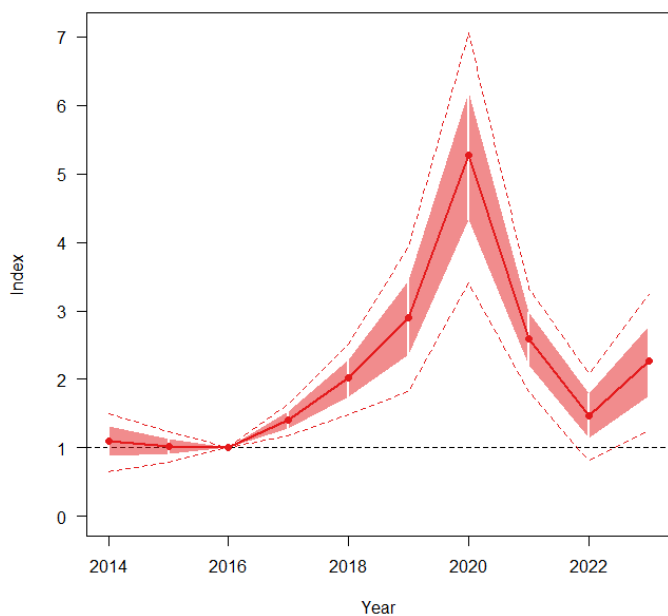
Gaigala *Bucephala clangula*

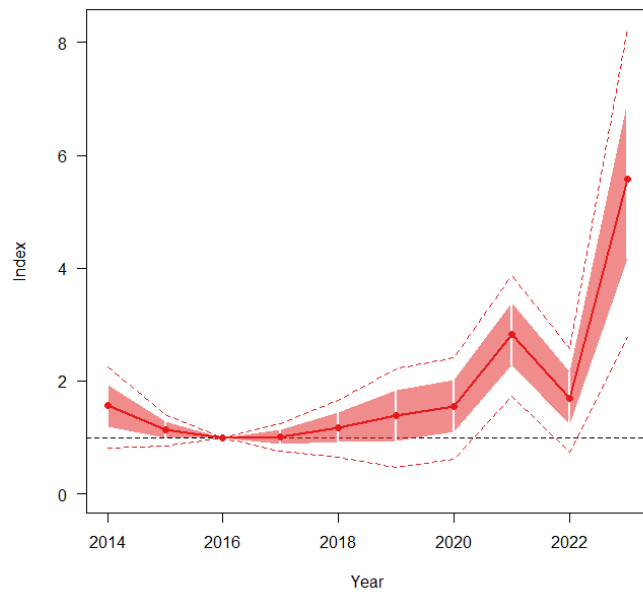
Līdz sugai nenoteiktās pīles un gauras

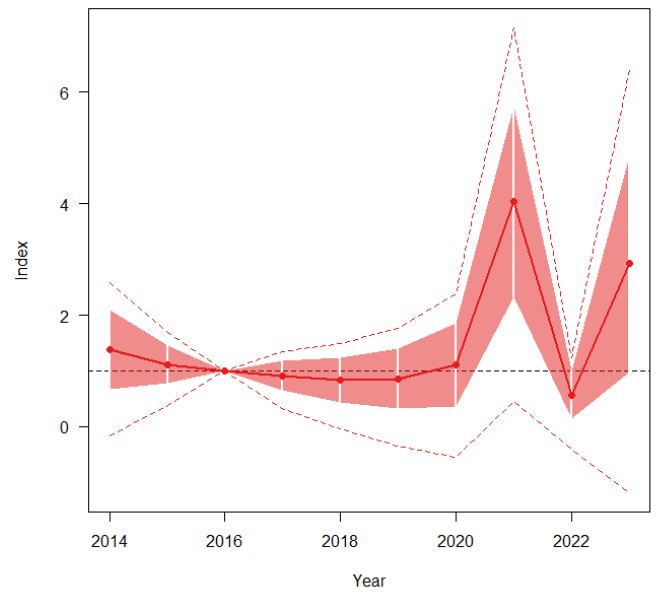
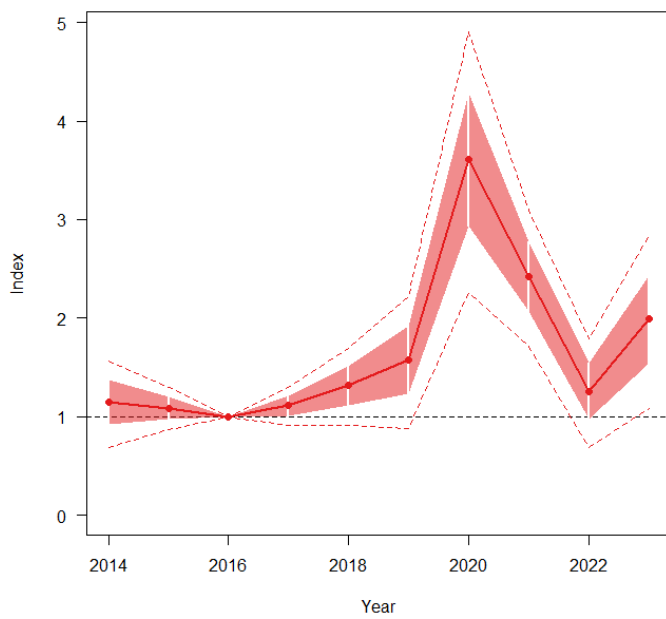
Visas pīles un gauras (t.sk. peldpīles, cekulpīles, pūkpīles, gaigalas, mazās gauras un līdz sugai nenoteiktās pīles)

Sudrabkaija *Larus argentatus*

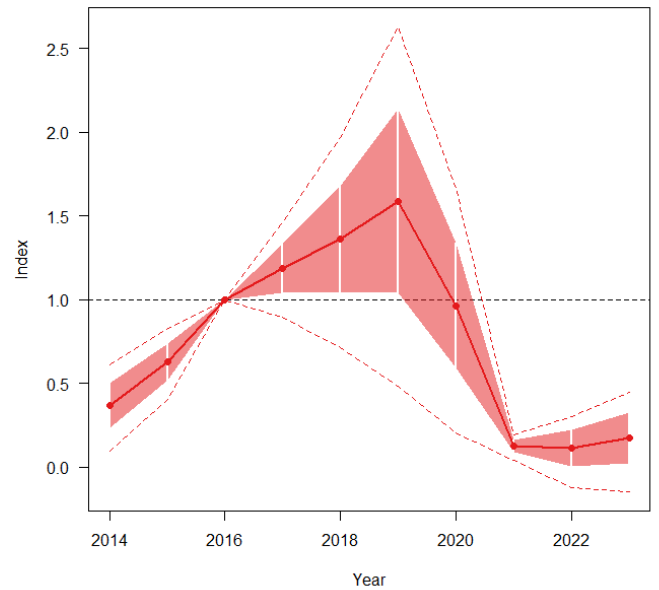

Kajaks *Larus canus*

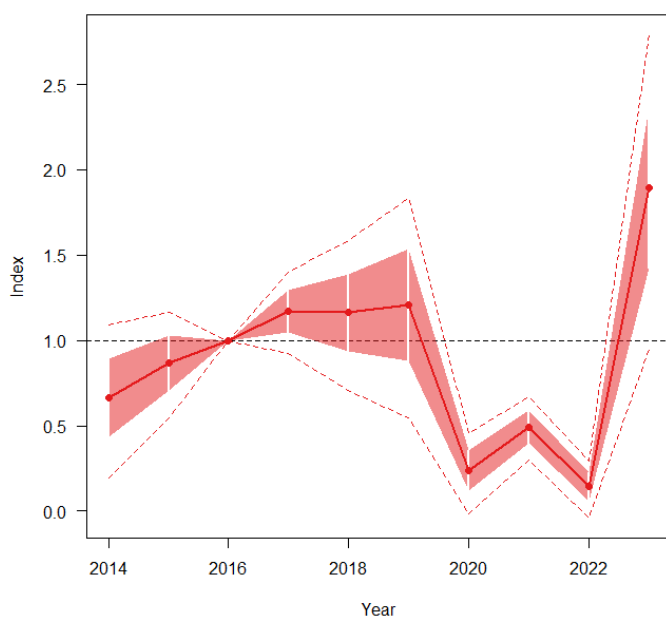
Sudrabkaijas un kajaki

Melnspārnu un reņģu kaijas

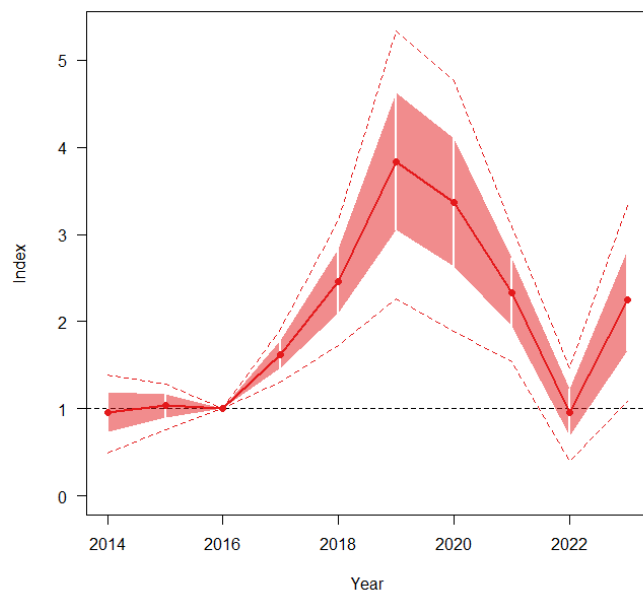

Mazais ķīris *Hydrocoloeus minutus*

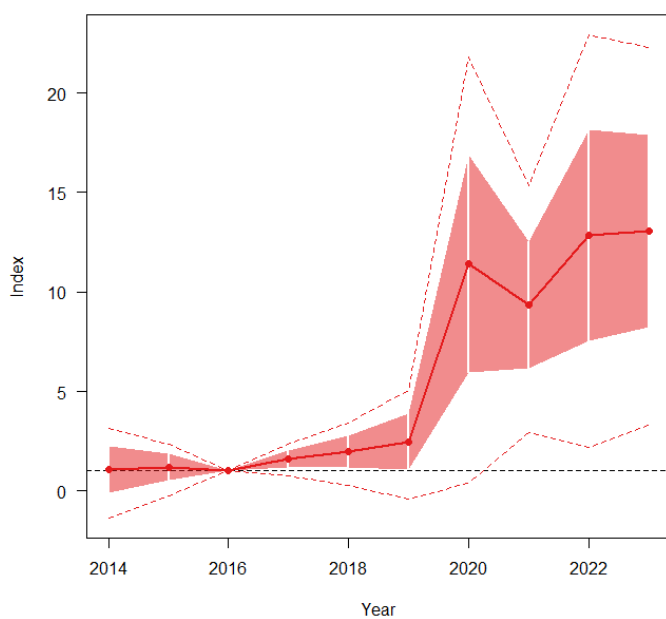
Liels ķīris *Croicocephalus ridibundus*

Ķīri (lielais, mazais un līdz sugai nenoteiktie ķīri)

Kaijas (visas kaijas, ieskaitot ķīrus, t.sk. līdz sugai nenoteiktās)

Alki (visi alki un kairas)

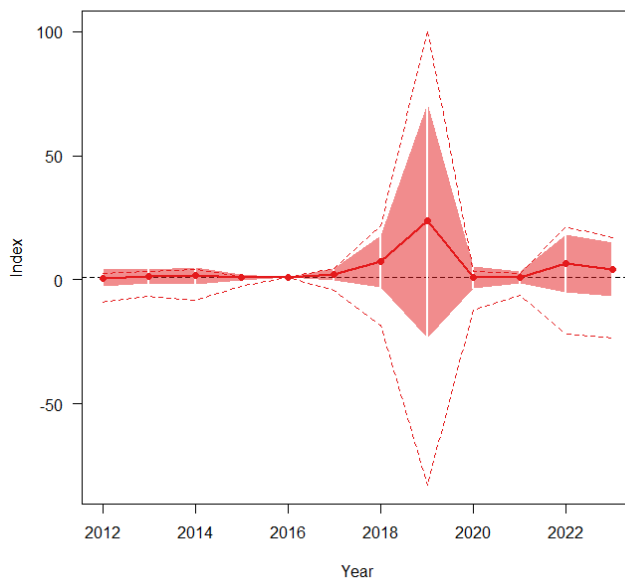
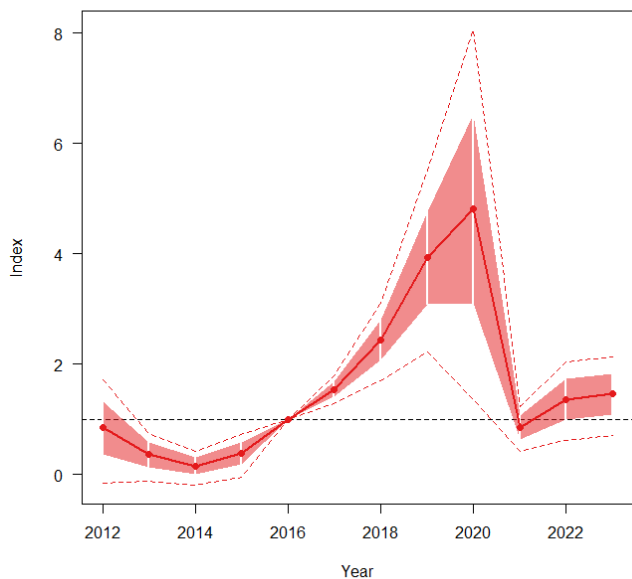

4. pielikums. Ziemujošo ūdensputnu populāciju lieluma izmaiņu tendences avio uzskaišu maršrutos no 2012. līdz 2023. gadam.

4. pielikuma tabula pieejama atsevišķā Excel datnē Pielikumi.xlsx

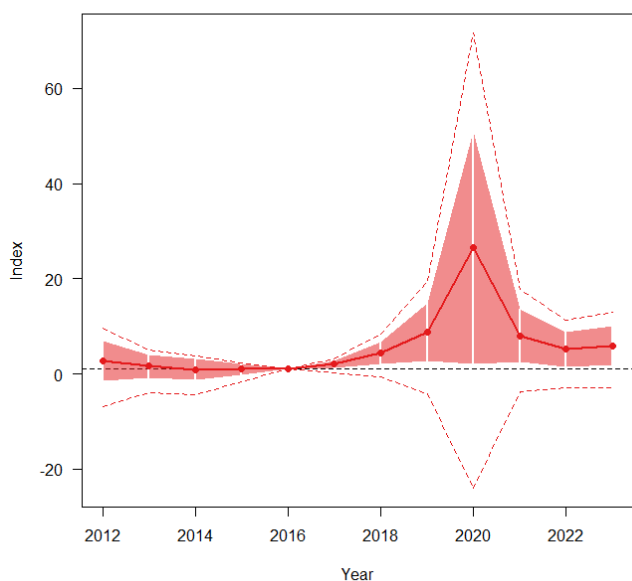
5. pielikums. Ziemujošo ūdensputnu populāciju indeksu un to reprezentativitātes rādītāju izmaiņas aviouzskaišu maršrutos no 2012. līdz 2023. gadam, izmantojot 2 novērotāju platformu.

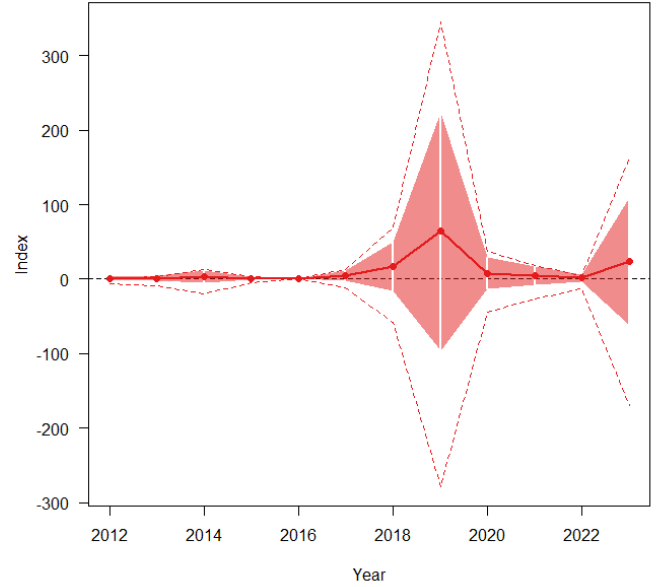
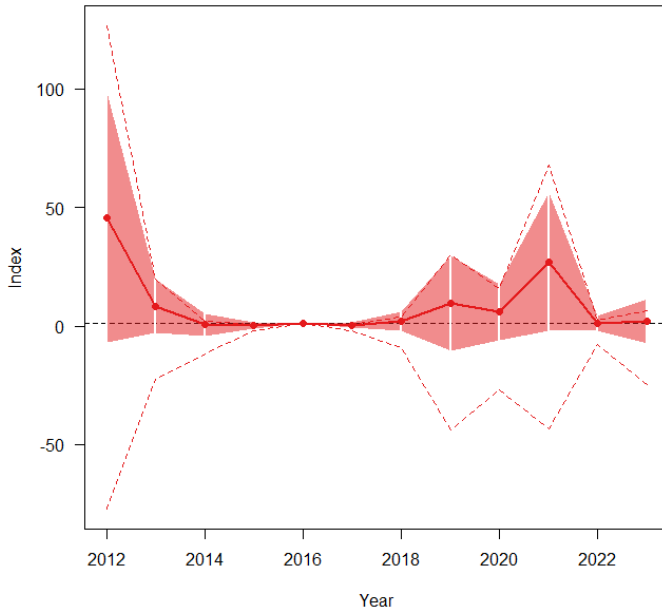
Nepārtrauktā līnija attēlo indeksa vērtības, ar sārtu tonējumu attēlota standartklūda, ar punktēto līniju – 95% ticamības intervāls. Kā atskaites gads (kad indekss ir 1 jeb 100%) izmantots 2016. gads, kad pirmoreiz ziemujošo putnu aviouzskaites veiktas pēc spēkā esošās metodikas.

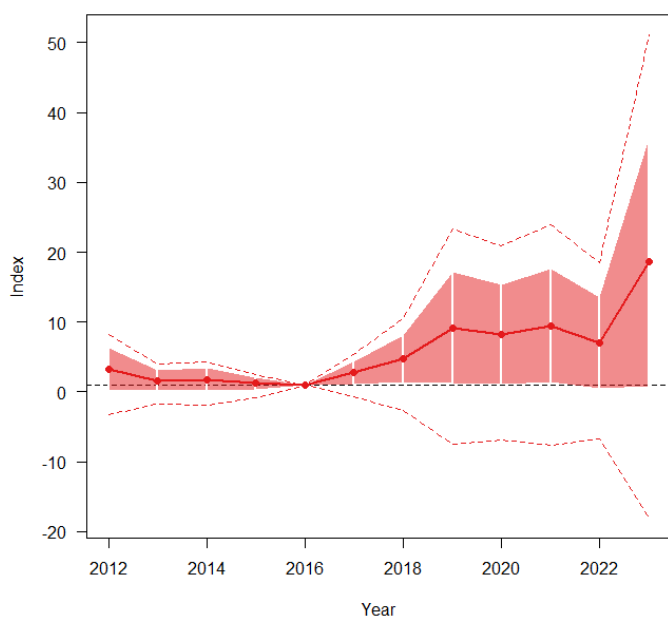

Gārgales *Gavia sp.*

Dūkuri *Podiceps sp.*

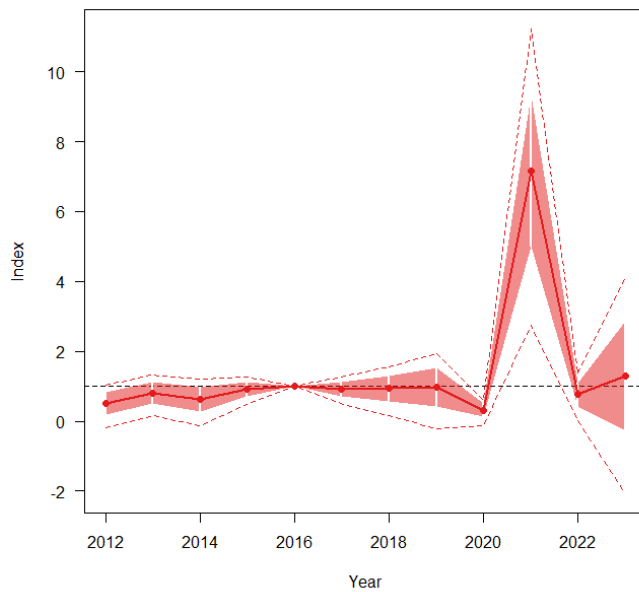
Melnā pīle *Melanitta nigra*

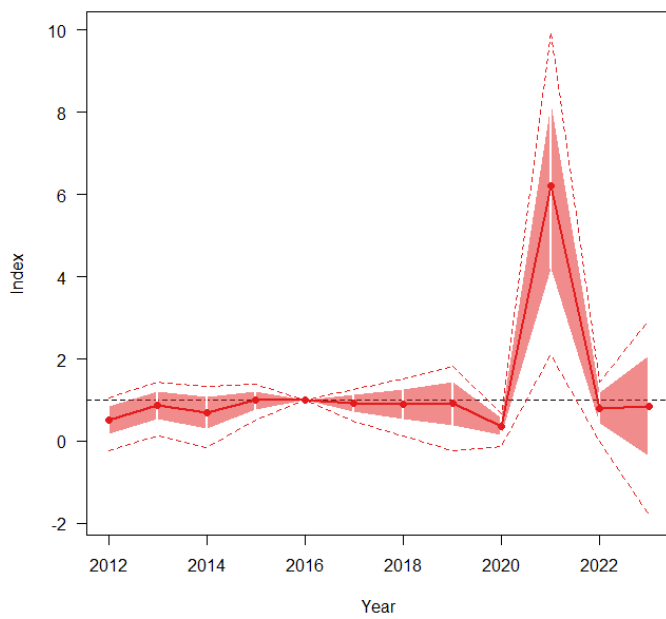
Tumsā pīle *Melanitta fusca*

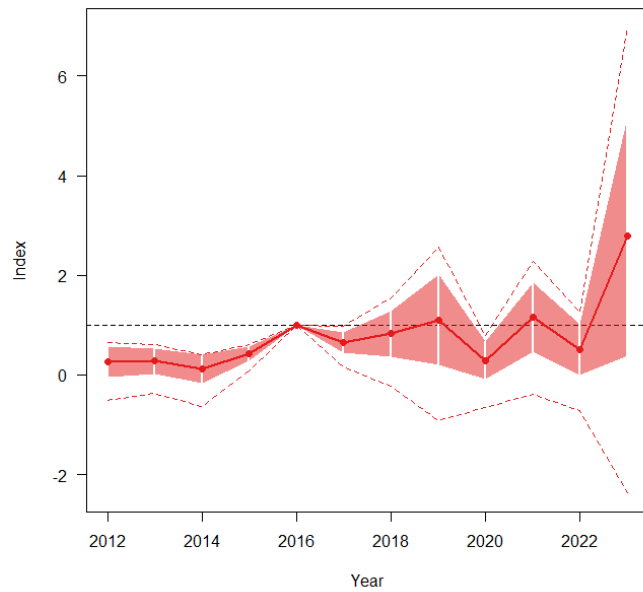
Mazā gaura *Mergellus alba*

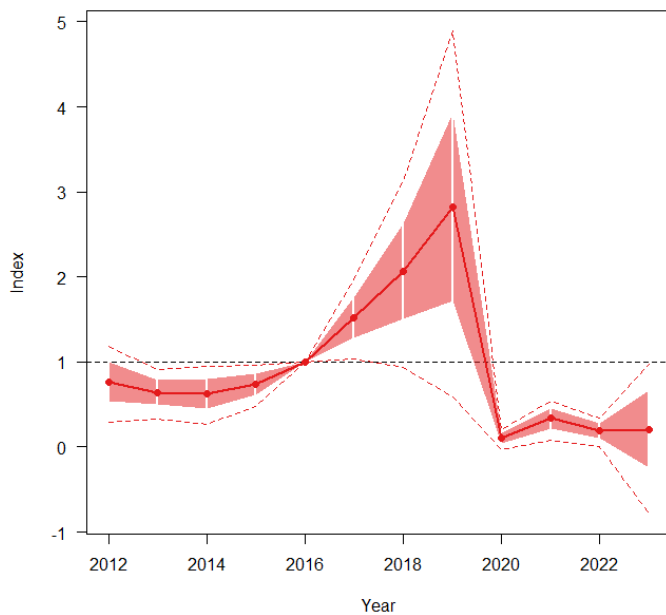
Gauras *Mergus sp.*

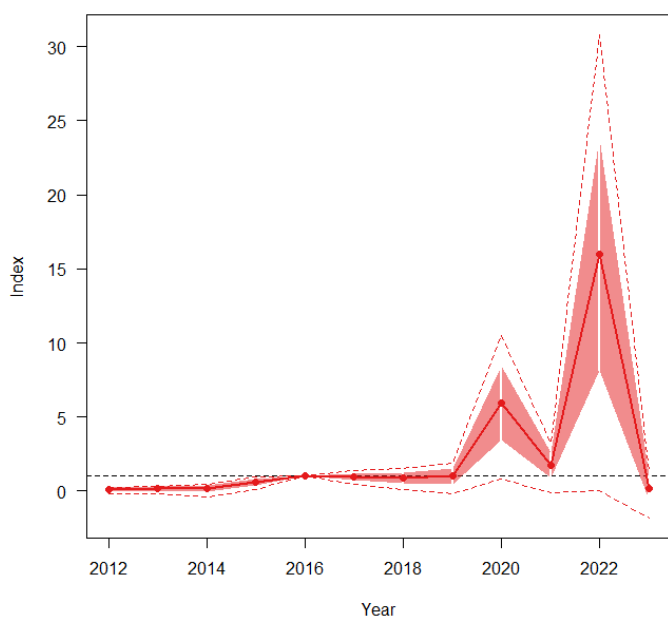
Lielā gaura *Mergus merganser*

Garknābja gaura *Mergus serrator*

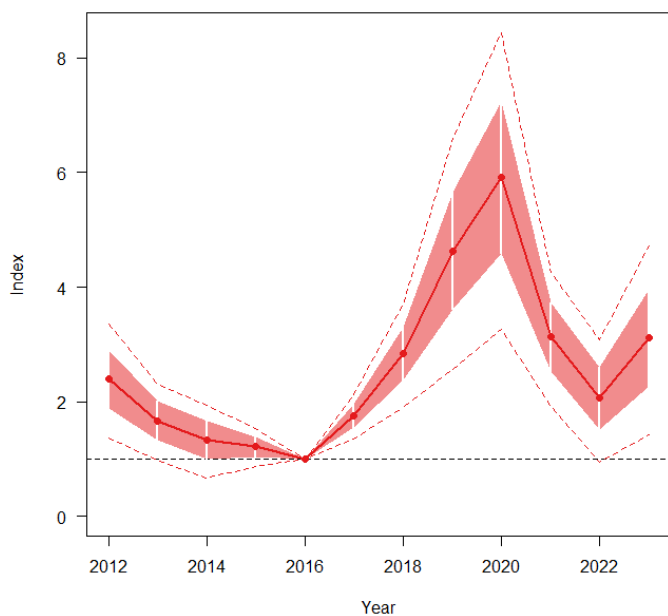
Gaigala *Bucephala clangula*

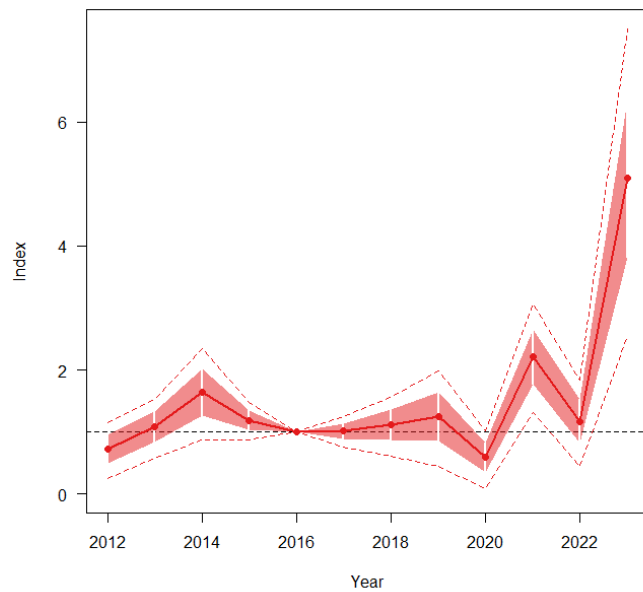
Līdz sugai nenoteiktās pīles un gauras

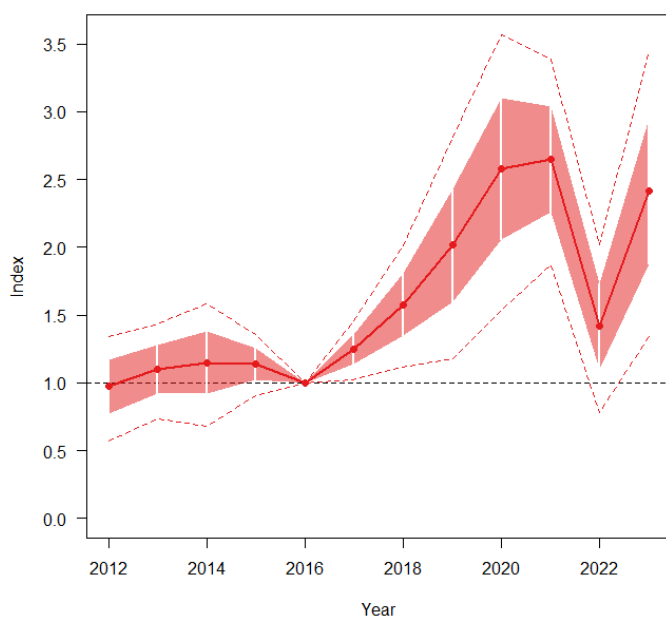
Visas pīles un gauras (t.sk. peldpīles, cekulpīles, pūkpīles, gaigalas, gauras un līdz sugai nenoteiktās pīles)

Sudrabkaija *Larus argentatus*

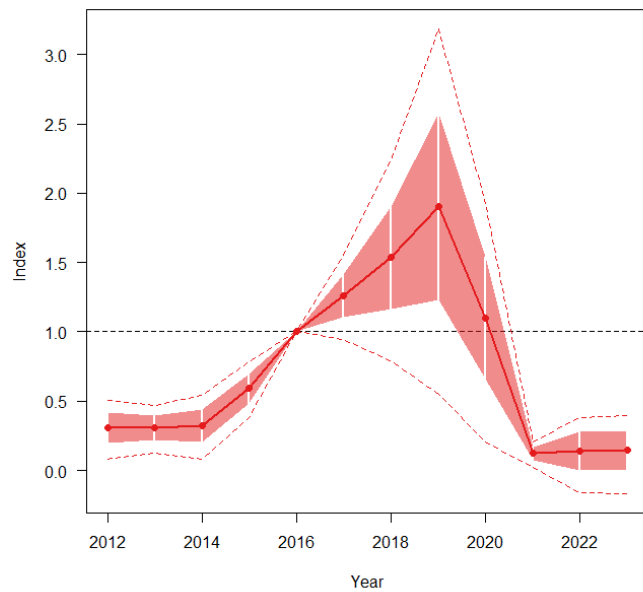

Kajaks *Larus canus*

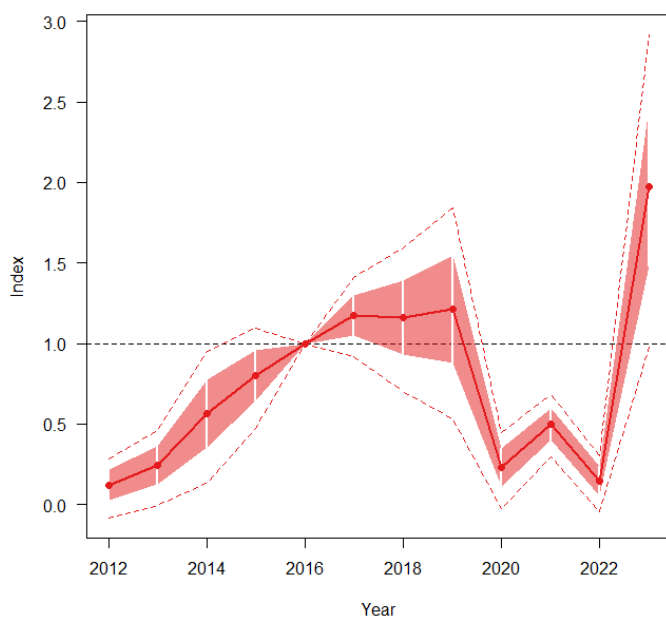
Sudrabkaijas un kajaki

Melnspārnu un reņģu kaijas

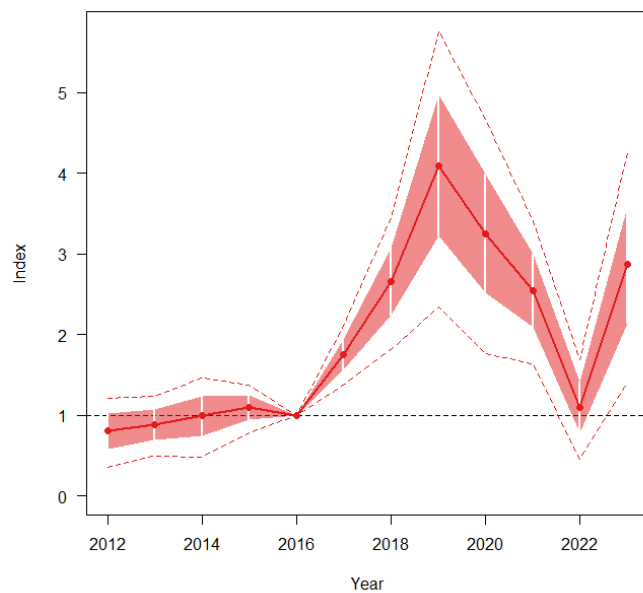

Mazais ķīris *Hydrocoloeus minutus*

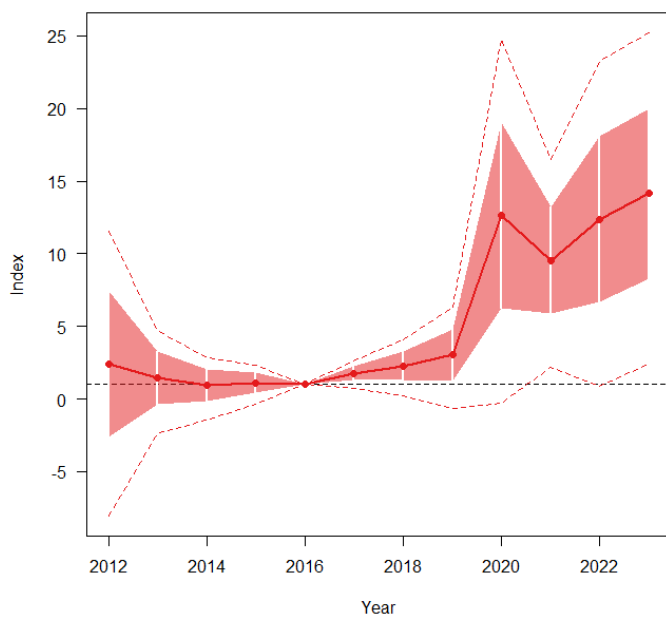
Liels ķīris *Croicocephalus ridibundus*

Ķīri (lielais, mazais un līdz sugai nenoteiktie ķīri)

Kaijas (visas kaijas, ieskaitot ķīrus, t.sk. līdz sugai nenoteiktās)

Alki (visi alki un kairas)

6. pielikums. Nepubliskojamā daļa. Aviouzskaišu 2023. gada lidojumu GPS *tracklog* dati.

5. pielikuma dati pieejami atsevišķā elektroniskā mapē.

7. pielikums. Nepubliskojamā daļa. Aviouzskaišu 2023. gada putnu novērojumi.

6. pielikuma dati pieejami atsevišķā elektroniskā mapē.

8. pielikums. Nepubliskojamā daļa. Uzskaišu maršrutu *shp dati.

7. pielikuma dati pieejami atsevišķā elektroniskā mapē.